

Zafere Kadar Sürekli Devrim!

marksist bakış

SAYI: 65

FİYAT 4 TL

KHK'LARA

OHAL'E

İHRAÇLARA

ARTIK YETER!

ilkelerimiz

Tek Yol Sürekli Devrim

İşsizlik, açlık, yoksulluk, savaşlar, doğanın tahribatı, yabancılaşma ve toplumsal çürümenin tek sorumlusu kapitalizmdir. Bu yüzden de insanlığın kurtuluşu kapitalizmin tarihin çöp tenekesine gönderilmesiyle gerçekleşecektir. Kapitalizmin alternatifi proleter devrim ve sosyalizmdir. Kapitalist sömürüye karşı harekete geçen devrimci işçi hareketi, burjuva düzenden tam kopuş olmadan kurtuluşun olamayacağını bilerek kapitalist düzeni yıkana kadar durmamalı ve gerçekleştireceği işçi ihtilalini dünyaya yaymaya çalışmalıdır. İlerici burjuvazi, ileri demokratik bir düzen, demokratik devrim, bağımsızlık vb. politikalar işçi sınıfını proleter devrim yolundan uzak tutmanın araçlarıdır.

Yurtseverlik Değil Enternasyonalizm

Küresel bir sistem olan kapitalizmden kurtulabilmek için işçi sınıfının uluslararası birliği zorunludur. İşçi sınıfını ulusal temelerde bölen ve sınıfsal ayrımları perdeleyen yurtseverlik ideolojisi burjuvazinin en büyük silahlarından birisidir. Bu nedenle Marks bütün dünyanın işçileri birleşin çağrısını yükseltmiştir. Ancak, proletarya enternasyonalizmi bir dünya partisi olarak Enternasyonal hedefine bağlanmıyorsa, dünyadaki komünist güçlerle gerçek bir birliğe hizmet etmiyorsa soyut bir ilke olarak gerçek anlamını yitirecektir.

Ezilenlerin Kürsüsüyüz

Devrimciler, insanların kimliklerinden ötürü ezilmelerine karşı çıkarlar. Ezilenlerin ezenlere karşı mücadelesi her daim meşru ve ilericidir. Kadınların ve LGBT bireylerin ezilmeleri konusunda işçi sınıfı içerisinde ileri bir bilinç yaratılması oldukça önemlidir. Ulusal sorunda temel yaklaşımımız ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkı ve Kürt halkının ulusal sorundaki taleplerinin desteklenmesidir. Diğer taraftan Marksistler ezilenlerin esas kurtuluşunun ancak ve ancak proleter devrimle geleceğinin de altını çizerler. Ezilenlerin mücadelesi desteklenirken Marksistlerin politik bağımsızlıklarını korumaları büyük önem taşımaktadır.

Bolşevizm

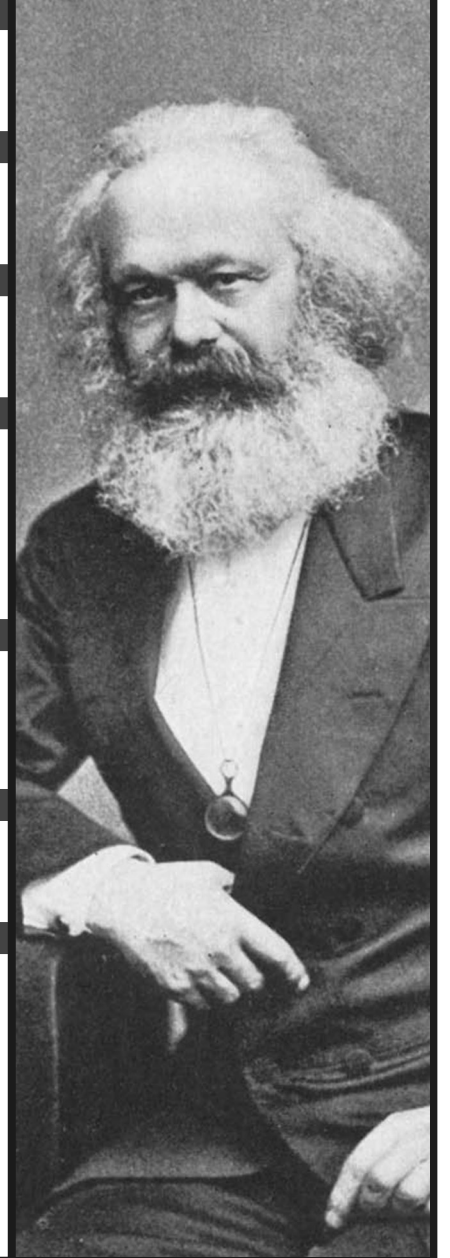
İşçi sınıfının kapitalizme karşı girişeceği mücadelelerin başarıya ulaşması için devrimci işçilerden oluşan bir devrimci partiye ihtiyaç vardır. Devrimci partinin liderliği olmaksızın işçi sınıfı yenilmeye mahkumdur. İşçi sınıfının önderlik krizi içerisinde olması, kapitalizmin hala ayakta olmasının temel nedenidir. Bu krizin aşılması bir inşa sürecini gerekli kılmaktadır. Bolşevik geleneğin inşası gerçekleşmeden proleter devrim ve iktidar perspektifi hoş bir hayalden öteye geçemez.

GAZETECİLİK SUÇ DEĞİLDİR!

İÇİNDEKİLER

PERSPEKTİF
3 Emekçi Sınıfların Mücadele Hattı <i>Engin Kara</i>
ENTERNASYONAL POSTACI
7 Corbyn, Neo-Reformizm ve Devrim
30 Suriye İç Savaşı'nda Yeni Safha
TEORİ
9 Marksizmde Yapı-Özne Diyalektiği <i>Güneş Gümüş</i>
GÜNCEL
13 Katar Krizi: Al Birini; Vur Ötekine! <i>Çağın Erdiç</i>
20 Mari Marmara Meselesi <i>Ali İhsan İbkal</i>
KÜLTÜR-SANAT
16 Genç Karl Marx: Marx İlham Vermeye Devam Ediyor <i>V. U. Arslan</i>
POLEMİK
22 Yapma be Sırrı Süreyya! <i>V. U. Arslan</i>
TARİH
24 Anlatılmayan Tarih: İttihat ve Terakki <i>Gökçe Şentürk</i>
28 Çöküşten Günümüze Rusya'nın Hikayesi: Putin'in İktidarı ve Putinizm <i>Emre Güntekin</i>

BÜROLARIMIZ

Ankara

Bayındır-2 Sok. No:45/7 Kızılay Tel: 0542 617 8140

İstanbul

Osmanağa Mah. Serasker Cad. İsmail Ekşi İşhanı No: 62 Kat: 4 Kadıköy
Tel: 0543 337 3671

Trabzon

Kunduracılar Cad. Dedeoğlu Sok. Pustular İşhanı No: 4/44 Merkez
Tel: 0532 792 7171

Marksist Bakış - Aylık Siyasi Dergi - Yıl: 13 - Sayı: 65 - Haziran 2017

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Şensöz

Yayın İdare Adresi: Öncebeci Mah. Servi Sok. 5/8 Çankaya ANKARA Tel: 05548518392

Baskı: Altan Özyurt Matbaacılık Tan.Rek.Org.Dan.Eğt.Tur.Tic.San.Ltd.Şti. - İvedik Organize Sanayi Bölgesi 1354. Cadde (Eski 21. Cad.) Fora İş Merkezi No: 138/3 Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 394 83 94 **Faks:** (0312) 394 81 23

Yayın Türü: Yaygın süreli, aylık

Emekçi Sınıfların Mücadele Hattı

Engin Kara

AKP, iktidara geldiği ilk günden bu yana emekçilerin yaşam standartlarına, haklarına ve örgütlülüklerine yönelik sistematik saldırıları aralıksız sürdürdü. AKP saldırılarının dozajı iktidarın “ustalık” döneminde iyice ayyuka çıktı. Geçtiğimiz yıl kiralık işçilik gibi taşeronu bile aratacak bir çalışma tarzı yasalaştırılırken, OHAL’in başlamasıyla birlikte iktidarın eli güçlendi ve artık kamu emekçilerinin keyfi bir şekilde ihraç edildiği, işçilerin en basit hak arama eylemlerinin yasaklandığı bir döneme girildi.

İHRAÇ TABLOSU

Birinci yılını devirmek üzere olan OHAL boyunca çıkarılan **Kanun Hükmünde Kararname**’lerden (KHK) ihraç içeren 11 KHK ile **toplamda 100 binin üzerinde kamu çalışanı ihraç edildi**. İhraç listelerinde çoğunluk Feto ile ilişkili olmakla suçlandı. Fakat AKP bir noktadan sonra artık “terör örgütü ismi” belirtmeye bile ihtiyaç duymaksızın “terör örgütleriyle ilişki” gibi tamamen soyut bir ifadeyle insanları ihraç eder oldu. İhraçların tamamına yakını hiçbir soruşturma olmadan, hatta çoğunlukla hiçbir somut suçlama bile olmadan gerçekleştirildi.

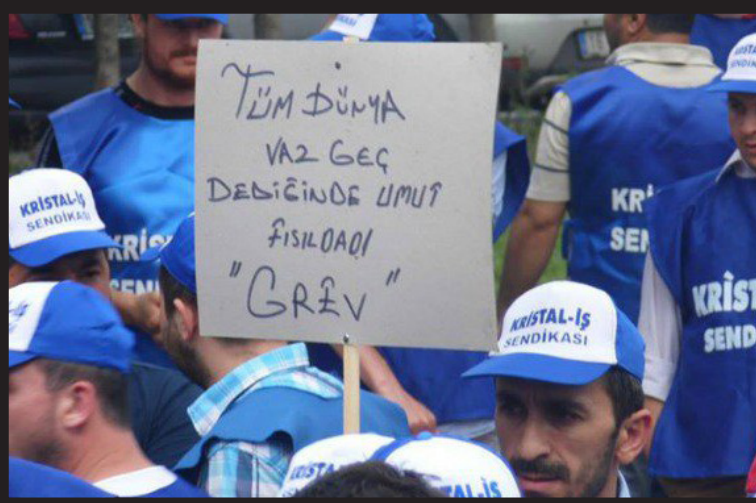
İhraç listelerinin büyük çoğunluğunu bir şekilde Feto’ya yakın banka, sendika, sosyal medya uygulaması vb. ile ilişkili olanlar oluşturdu. Ancak **ihraç edilenlerin 3 binden biraz fazlası KESK üyeleri ya da barış akademisyenleri ve muhalif emekçiler oldu**. Bu arada **SEP lideri Güneş Gümüş de Ankara Üniversitesi’ndeki**

görevinden aynı soyut “terör” iddiasıyla ihraç edildi.

İhraç tablosunda görünürde 2 temel grup mevcut. İlk grup, devrimci mücadelenin, AKP karşısında muhalefetin bir parçası olanlar (çoğunlukla KESK üyeleri) ve en çok konuşulan grup olsa da aslında sayıca azınlıkta kalıyor (%3-4). İkinci grup ise epey heterojen. Aralarında üst düzey askeri-idari yöneticiler de mevcut, en sıradan memurlar da. Üstten alta indikçe Feto ile sahip oldukları ilişki de sıradanlaşıyor. *Üst düzey konumlardan ihraç edilenler cemaatin örgütsel mekanizmasında da önemli bir rol alabilirken, daha alt noktalardan ihraç edilen geniş yığınlar için cemaatle olan ilişkilerinin varlığı bile çoğu zaman şüpheye yol açıyor: Üst düzey isimler ise, ayrıca Türkiye burjuva devletinin de kilit noktalarını işgal ettiklerinden, emekçi sınıflar nezdinde cemaatle olan ilişkilerinden bağımsız olarak da bir suçluluğa sahipler.* Böylece ihraç tablosunda **gerçekte 3 grupla** karşılaşıyoruz:

- a) KESK üyeleri ve sol-muhalif kesimler
- b) Gerçekte cemaate sempati duysun ya da duymasın, örgütsel mekanizmasında söz hakkı olmayan geniş “sıradan” yığınlar
- c) Burjuva devletin idari ve askeri aygıtlarında kontrol gücüne sahip ve cemaatle ilişkisi bir kenara bırakılsa bile devletin bugüne kadarki suçlarından zaten sorumlu olan “elit Feto’cular”

Kabaca şöyle bir değerlendirme yapabiliriz: Emniyet’ten 20 bin, TSK’dan ise 6 bin ihraç var. Yüksek Yargı ve çeşitli kurumların üst düzey yöneticilerini (yani “elitler”i) de hesap edersek **toplamda 30 bine yakın kişinin devletin askeri-idari kontrol mekanizmasından ihraç edildiği**, geriye kalan (en az) **70 bin kişinin “sıradan” olduğunu** pekâlâ söyleyebiliriz. Bu kesimin ihraçlarının sorgusuz-sualsiz ve büyük ölçüde ihbar listeleri üzerinden gerçekleştiğini de vurgulamak gerekiyor.

Problem, grev hakkının savunulması. Grev hakkı dünyada da Türkiye’de de iktidarların ya da patronların lütfetmesiyle kazanılmadı. **Dişe diş bir mücadeleyle önce fiilen uygulandı, ardından ortalama düzeydeki her burjuva devlet, grev ve diğer sendikal hakları tanımak zorunda kaldı.** Şimdi, grev hakkının yasadan kaynaklanmadığını, tersine yasadaki grev hakkının varlığının sınıf mücadelesinin gerçeklerinden kaynaklandığını hatırlatmak gerekiyor. **Grev hakkının savunulması bakımından özellikle grev yasaklarına en çok maruz kalan sendikaların birlikte bir mücadele hattı ortaya koyması gerekiyor.**

HUKUKSUZ İHRAÇLARA KARŞI YAPILANLAR-YAPILMAYANLAR

Cemaatin örgütsel mekanizması haliyle ne ihraçlara ne de diğer saldırılara karşı herhangi bir savunma geliştirebilirdi. Yaptıkları şey, kendi çevrelerini “bugünlerin geçici olduğu” fikrine ikna edip **“kaderci bir bekleyiş”e sürüklemek** oldu. “Yeni planların olduğu ve nihayetinde herkesin mahrum kaldıklarına geri kavuşacağı” beklentisi yaratarak tabandaki olası kaymaları engellemeye çalıştı. AKP de aslında, cemaatin yaptığına benzer bir taktik uyguladı. İhraç edilenlerde ve ailelerinde **“uslu duranların geri dönebileceği” algısı** yaratmaya çalışarak olası kaymaların önüne geçmeye çalıştılar.

Nasıl bir kayma mümkün olabilirdi de bu hamle yapıldı? KESK çevrelerinde gelişen direniş hareketlerine pekâlâ muhafazakâr “sıradan” tabandan da katılımlar olabilirdi. Bu, sadece bu kesimlerin mücadeleye katılma arzusuna değil, aynı zamanda direniş alanlarının çekiciliğine ve umut vaat etme kapasitesine de bağlıydı.

Gelelim KESK’e. Önce **KESK bürokrasisine** bakalım. KESK yönetimi KHK ile ihraç etmenin hukuksuzluğuna karşı ilk andan bir savunma ve mücadele hattı örgütleyebilseydi hem kendi tabanını sağlam tutabilecek hem de KESK dışındaki on binleri de yanına çekebilecek bir direniş hattını yaratması mümkün olacaktı. Daha ilk ihraçlardan itibaren KESK’li olmayanlar bile KESK’ye başvuruyor, önemli sayıda insan mücadele etmek, hak aramak konusunda deneyimli olan KESK’i izliyordu. Ne var ki **KESK yönetimi, aktif bir mücadele hattı örgütlemek yerine pasif kalarak en az darbeye işin içinden sıyrılmaya çalıştı.** Bu da birçok fırsatın heba edilmesi anlamına geldi.

KESK tabanında ise ikili farklı eğilim ortaya çıktı. İlk eğilim, **basit sendikal faaliyetlerden bile geri durup, hatta KESK’ten istifa edip kendi başının çaresine bakmaya çalışanlar.** Bu tavrı sadece bireysel korkulardan, çekincelerden

kaynaklanmadı elbette. Sağlam bir mücadele hattının varlığını görememek, çok sayıda üyeyi geriye çekti. İkinci eğilim ise ihraç edilen üyeler arasında gelişti. **İstanbul ve Ankara başta olmak üzere pek çok şehirde ihraç edilen bazen bağımsız (Ankara örneği) bazen de yerel sendikal unsurları da işin içine katarak KESK ismiyle (İstanbul örneği) direnişlere başladı.**

Kent merkezlerindeki direnişler olumlu bir etki yarattı. Ancak toplamda **geniş kesimlere ulaşacak ve onları bu mücadelenin bir parçası haline getirecek, yani aslında mücadeleyi örgütleyecek merkezi-genel bir hat geliştirilemedi.** Bahsedilen, kısa dönemli-anlık bir mücadele değil elbette. İhtiyaç da zaten gündeliğin ötesinde uzun soluklu bir mücadeleyi örgütlemek. **Ankara Üniversitesi’nden ihraç edilen Güneş Gümüş yoldaş** yapılması gerekeni şöyle özetliyor:

“Meseleyi en başta sınıf mücadelesi olarak almak gerekiyor. Bunun için nasıl kitleselleşiriz sorusuna cevap aramak lazım. [...] İhraçlar olarak KESK yönetimine tabandan baskı yapacak bir eylemlilik ortaya konabilirse hem kamuoyu desteği sağlanacaktır hem de mücadelenin merkezileşmesi mümkün olacaktır. [...] Bu taban inisiyatifinin oluşması için de bu süreci ancak mücadeleyle aşabileceğimizi düşünenlerin bir araya gelip sayılara takılmadan platform gibi bir yapı oluşturmaları gerekiyor. Bundan sonrası ufak ufak da olsa gelecektir. Dar grupçuluktan uzak, iş yapma derindeki bir mücadele merkezinin oluşturulması ileriye doğru atılmış büyük bir adım olacaktır.”

Burada Nuriye Gülmen’e ve Semih Özakça’ya da değinmek gerekiyor. Açlık grevinde kritik günlere girilmesinin ardından Gülmen ve Özakça’nın direnişi sokakta bir yankı buldu ve insanlar, sağlığı ve yaşamı tehlikede olan bu iki emekçi için ses çıkardı. Ne var ki **devlet yine en iyi bildiği işi yaptı,** Gülmen ile Özakça’nın direnişini **polis ve hapis yoluyla** sona erdirmeye çalıştı. Devlet şiddeti elbette mücadeleyi bitiremedi ancak **hem iki emekçiyi, hem de Yüksel’deki direniş alanını fiziken yalıtılmış hale getirdi.**

Gülmen ve Özakça üzerinden devam eden eylemlerin ulaştığı **tıkanıklığı aşmanın tek yolu** da aynı şekilde **mücadeleyi kitleselleştirmekten** geçiyor. Yüksel direnişi bir yankı uyandırdı ama meselenin temelini çözümü açısından çok sınırlı bir kapsama sahip. *Gülmen ve Özakça’nın mücadele kararlılıkları konusunda şüphe yoktur ancak bu alanı örgütleyen siyasi perspektif, Yüksel’de kazanılan motivasyonu genele yaymaya çabalamak yerine ihraç karşıtı mücadeleyi buraya kanalize etmeye çalışarak sınırlandırdı.* Oysa Yüksel direnişçileri, yakalanan rüzgârı kullanarak geniş kesimlere hitap edebilir ve onların da mücadeleye katmak üzere çaba sarf edebilirdi.

Sol hareketlerin değerlendirilmesi ise KESK bürokrasisinden bağımsız yapılamaz. KESK’in yönetimi sol unsurların - Kürt hareketinin elinde. Bu nedenle **KESK bürokrasisinin her zaafı aynı ölçüde o yönetimlerin birer parçası olan sol grupların da zaafı.** Öte yandan solun devrimci ve sosyalist unsurlarının, ihraç edilen ve mücadele etmekte kararlı unsurlarla birlikte KESK bürokrasisi üzerinde baskı yaratarak kitlesel mücadeleye zorlaması gerekiyor.

Bu arada “KESK bürokrasisi - KESK tabanı - sol-sosyalist güçler” arasındaki ilişkide de şöyle bir çelişki ortaya çıkıyor: aynı siyasi örgütten, hem atıl KESK yönetimlerinde hem de direnişleri örgütleyen, mücadele hattı oluşturmaya çalışan mücadeleciler içinde üyeler mevcut olabiliyor. Yani örgütlerin ideolojik-örgütsel zaafı tabandaki emekçi unsurlar tarafından mücadele içinde aşılabiliyor. Bu durum da gerçek devrimci sosyalist güçlere bu tabanla kaynaşma fırsatı sunuyor.

GREV HAKKI AKP HÜKÜMETİ ELİYLE YOK EDİLMEME ÇALIŞILIYOR!

Anayasada ve yasalarda hala kâğıt üzerinde varlığını sürdüren grev hakkı, hükümetin “grev erteleme” hükmünü kullanmasıyla yok

1 İhraçlar Üzerine Barış Akademisyeni Güneş Gümüş ile Röportaj: Ne Yapmak Gerekir? (bolsevik.org)

İHRAÇ KURULTAYI

DAYANIŞMAMIZ SÜRÜYOR!
DİRENİŞİMİZ BÜYÜYOR!

KAMU EMEKÇİLERİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

KESK

25-26 MART 2017

edilmeye çalışılıyor. 12 Eylül öncesine kadar sadece belirli süreyle erteleme imkânı veren grev erteleme hükmü, 12 Eylül sonrası isim olarak korunmasına rağmen içerik olarak grev yasağına dönüştürülmüştü. 82 Anayasası ile birlikte grev ertelendiğinde artık grevin tekrar yasal olarak başlaması mümkün olmuyordu.

82 Anayasası'ndan bu yana grev erteleme uygulamasına toplamda 35 kere başvurulurken, bunların 13'ü AKP döneminde gerçekleşti. OHAL dönemiyle iyice grev hakkına göz diken AKP 2017'nin ilk 6 ayında tam 5 grevi yasakladı (Asil Çelik, EMİS, Akbank, Şişecam, Mefar İlaç). Yasak gerekçeleri ise "milli güvenlik". Tayyip Erdoğan ise MÜSİAD toplantısında yaptığı konuşmasında "Bu Olağanüstü Hal'de o tür tehditlerle karşımıza gelenler anında yasaların, hukukun bize verdiği yetkiyi kullanmamızı kolaylaştırıyor. Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş." diye konuştu.

Bir de "grev yapan işçi teröristtir" deseler tam olacak! En ufak hak arama mücadelesini bile terörize eden AKP iktidarı için OHAL'in sürmesinin bahanesi, grevleri yasaklamayı kolaylaştırmasıymış. İktidarın sermayenin çıkarına çalıştığı daha açık anlatılamazdı herhalde.

Grev hakkının yasaklanarak yok edilmesine emekçilerin sessiz kalması beklenemez. Nitekim hem metal hem de Şişecam grevlerinde yasağa rağmen işçiler üretim yapmayı fabrikayı işgal etmeyi bile göze almışlardı. Ne var ki yine sendika yönetimleri, mücadeleyi kontrol edebilecekleri sınırlarda tutarak az-çok kazanımla toplu görüşme süreçlerini bir an önce bitirmenin yoluna baktılar. Bu sınırlı mücadelelerin gideceği ufuk çizgisi ise yalnızca o toplu sözleşme için birkaç ekonomik menfaati aşmıyor.

Oysa problem, grev hakkının savunulması.

Grev hakkı dünyada da Türkiye'de de iktidarların ya da patronların lütf etmesiyle kazanılmadı. Dişe diş bir mücadeleyle önce fiilen uygulandı, ardından ortalama düzeydeki her burjuva devlet, grev ve diğer sendikal hakları tanımak zorunda kaldı. Şimdi, grev hakkının yasadan kaynaklanmadığını, tersine yasadaki grev hakkının varlığının sınıf mücadelesinin gerçeklerinden kaynaklandığını hatırlatmak gerekiyor.

Grev hakkının savunulması bakımından özellikle grev yasaklarına en çok maruz kalan sendikaların birlikte bir mücadele hattı ortaya koyması gerekiyor. Bundan sonraki her grev yasağında bu hakkı korumak için, grevi tek bir işyerinin mücadelesi olmaktan çıkarıp her yerde yasağa karşı grevi savunması gerekiyor. Bir grevin yasaklandığında ne yapılacağı önemli. Yasak kararına boyun eğilip sessizce oturulacak mı, göstermelik eylemler mi yapılacak yoksa gerçekten yasak kararı kâğıt üzerinde mi bırakılacak? 2018'in başı, metal sektöründe MESS ile yapılacak toplu sözleşme dönemi. AKP 2015'te olduğu gibi olası grevleri yasaklayacaktır. Grev yasağını aşmak için şimdiden mücadele programının hazırlanması şart.

KIDEM TAZMİNATINA SALDIRI

Burjuvazi, iş güvencesi görevi taşıyan ve patron açısında duruma göre ciddi mali yük getiren kıdem tazminatından nefret ediyor. Şu haliyle bile kıdem tazminatı büyük ölçüde fiilen uygulanamazken, sermayedarlar bu yükün üzerlerinden tamamen alınmasını arzulamaya devam ediyor.

AKP formül olarak kıdem tazminatının fona devredilmesini öne sürdü. Hem işverenin tek seferde tazminat yükümlülüğünden kurtarılacağı, hem işçinin iş güvencesinin ortadan kaldırılacağı,

Ankara Üniversitesi'nden ihraç edilen Güneş Gümüş yoldaş: "Meseleyi en başta sınırlı mücadelesi olarak almak gerekiyor. Bunun için nasıl kitleleşiriz sorusuna cevap aramak lazım. [...] İhraçlar olarak KESK yönetimine tabandan baskı yapacak bir eylemlilik ortaya konabilirse hem kamuoyu desteği sağlanacaktır hem de mücadelenin merkezileşmesi mümkün olacaktır. [...] Bu taban inisiyatifinin oluşması için de bu süreci ancak mücadeleyle aşabileceğimizi düşünenlerin bir araya gelip sayılara takılmadan platform gibi bir yapı oluşturmaları gerekiyor. Bundan sonrası ufak ufak da olsa gelecektir. Dar grupçuluktan uzak, iş yapma derindeki bir mücadele merkezinin oluşturulması ileriye doğru atılmış büyük bir adım olacaktır."

hem devlete yeni talan alanı (fon) yaratılacağı hem de mümkün olursa kıdem tazminatı miktarının azaltılacağı bir sistem üzerinde hazırlık yapıyorlar.

Örgütlü-örgütsüz emekçiler, kıdem tazminatının fona devredilerek gasp edilmesine karşı. Bu tepki, her alanda kendisini açığa vuruyor. 1 Mayıs'ta bütün işçi kortajlarında ciddi bir tepki mevcuttu kıdeme yönelik saldırılara karşı.

Sendikalar cephesinde kıdem tazminatının fona devredilebileceğini sadece Hak-İş utangaç bir şekilde de olsa dillendirebiliyor. Türk-İş, kıdemini kırmızı çizgi olduğunu söylüyor, ama bir eylem programı ortada yok. Türk-İş'in tabanında ise kıdem tazminatı üzerindeki saldırılara karşı ciddi bir rahatsızlık devam ediyor.

DİSK net bir şekilde kıdem tazminatının

Bu mücadelelerin sağlayacağı her kazanım da ileriye doğru atılan adımlar anlamına gelecektir. Kamudaki keyfi ihraçları geri çektirme, kamu emekçilerinin daha fazla iş güvencesini ve hakkı elde etmesinin önünü açacaktır. Böyle bir kazanımın sağlayacağı motivasyon, örgütlü gücü de büyütürken emekçilerin daha büyük hamlelerinin önünü de açacaktır. Sanayi ve hizmet işçileri açısından da grev hakkına sahip çıkmak, ancak örgütsüzlüğün ve dağınıklığın üstesinden gelmekle başarılabilir. Bu gerçeklik bize umut aşılamaktadır. Evet, “bugünler geçecek”. Ama oturarak değil! Harekete geçerek, sorumluluk alarak ve mücadeleyi örgütleyerek!

fona devredilmesine karşı olduğunu söylüyor. Ancak DİSK’in tepkileri cılızlıktan kurtulamıyor. Haziran ayının ilk haftası yapılan eylemlere, klasik DİSK basın açıklamalarının ötesinde kitleler katılmış olsa da henüz ciddi bir mücadele programı ortada yok. DİSK tabanı da yine kıdem tazminatının fona devredilmesi hazırlıklarına tepkili.

Öte yandan işçilerin tepkisini göğüslemekten çekinen işveren örgütleri ise “mutabakat sağlanamazsa fon planından vazgeçilsin” şeklinde çıkışlar yapmaya başladı. Şimdilik fondan vazgeçileceğinin garantisi olmasa da bu saldırının tümüyle rafa kaldırılması söz konusu olmayacaktır. Hükümet ve sermaye, en uygun zamanı kollayarak işi oldu-bittiye getirmeye çalışacaktır.

SAVUNMADAN SALDIRIYA

Mevcut tablo emekçiler açısından pek iç açıcı değil. Saldırıları arka arkaya geliyor. Emek örgütleri atıl, yetersiz ve enerjisiz. Tabanda ise arayış söz konusu. Kamu emekçileri ihraçlara ve iş güvencesinin yok edilmesine karşı sessiz kalmak istemiyor. Sanayi ve hizmet işçileri sürekli kaybettiklerinin farkında. Her geçen gün daha zor hayat şartları emekçilerin önüne dikiliyor. Ancak bunu değiştirecek bir mücadeleye önderlik edecek kadroların yokluğu, buharın düzensiz ve rotasız kalmasına yol açıyor.

Bu handikapların aşılması için saldırılara karşı savunma hattı örülmesi gerekiyor. Kamu emekçileri, ihraç saldırılarına ve ilerleyen dönemde yasal değişiklik olarak karşısına gelecek iş güvencesinin doğrudan yok edilmesine karşı mevcut haklarını savunmak zorunda. Aynı şekilde işçiler de grev hakkını, kıdem tazminatını

savunmak zorunda.

Bu noktada “mevcut pek mi iyi?” sorusu gündeme gelebilir. Elbette değil. Ancak mesele de biraz burada başlıyor. Bugün KHK saldırısını püskürtmenin AKP ile hesaplaşmaktan başka yolu var mı? Ya da AKP geriletmeden grev hakkını korumak mümkün mü?

Her geçen gün daha zor hayat şartları emekçilerin önüne dikiliyor. Bunu değiştirecek bir mücadeleye önderlik edecek kadroların yokluğu, buharın düzensiz ve rotasız kalmasına yol açıyor. Kamu emekçileri, ihraç saldırılarına ve ilerleyen dönemde yasal değişiklik olarak karşısına gelecek iş güvencesinin doğrudan yok edilmesine karşı mevcut haklarını, aynı şekilde işçiler de grev hakkını, kıdem tazminatını savunmak zorunda.

16 Nisan referandumunu sopalı bir kampanya dönemi ve şaibeli bir seçim gününün sonucunda ancak kıl payı kazanabilen AKP, artık mevcut diktatörlükten geri adım atabilecek kapasiteye sahip değil. AKP’nin ve Erdoğan’ın “hukuksal sınırlara çekilme”sinin imkânı mevcut değildir. Mesela OHAL’i kaldırıp KHK’ları iptal etmek, AKP için iktidarından vazgeçmek olacaktır.

Bu tabloda emekçilerin mevcut haklarını savunması, ancak emek düşmanı AKP iktidarına saldırarak onun meşruiyetini yok etmekten ve nihayet AKP iktidarını yıkmaktan geçiyor. Bugünden yarına gerçekleşecek bir zafer yok. Ancak adım adım, sabırlı ama inatçı ve kararlı

bir mücadelenin örgütlenmesi sayesinde zafer mümkün.

OHAL’in AKP’nin elini güçlendirdiği ve ihraçlar gibi ciddi saldırıların temelinde yattığı malum. OHAL’e karşı ortak bir kampanya örgütlemek, sosyalistlerin bu mücadeleyi derinleştirmeye yönelik çabalarının başlangıcı için doğru bir adım olacaktır. OHAL sebebiyle grevi ertelenen işçi, KHK ile ihraç edilen kamu emekçisi, vekilleri tutuklu olan Kürt, iktidar içi çatışmalarla geleceksizliğe mahkûm edilmiş genç... Tüm bu kesimlere ulaşmayı sağlayacak bir kampanya ile güç biriktirerek AKP’yi sarsacak işleri örgütlemek mümkün. Sosyalist Emekçiler Partisi olarak OHAL karşıtı kampanyayı kendi güçlerimizle başlattık. Çabaların ortaklaştırılması konusunda ise her alanda elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz.

Benzer şekilde kıdeme yönelik saldırılar, grevlerin yasaklanması, demokratik haklara dönük saldırılar gibi pek çok başlıkta da aynı güç birliğini sağlamak/devam ettirmek AKP’yi köşeye sıkıştıracaktır.

Bu mücadelelerin sağlayacağı her kazanım da ileriye doğru atılan adımlar anlamına gelecektir. Kamudaki keyfi ihraçları geri çektirme, kamu emekçilerinin daha fazla iş güvencesini ve hakkı elde etmesinin önünü açacaktır. Böyle bir kazanımın sağlayacağı motivasyon, örgütlü gücü de büyütürken emekçilerin daha büyük hamlelerinin önünü açacaktır. Sanayi ve hizmet işçileri açısından da grev hakkına sahip çıkmak, ancak örgütsüzlüğün ve dağınıklığın üstesinden gelmekle başarılabilir.

Bu gerçeklik bize umut aşılamaktadır. Evet, “bugünler geçecek”. Ama oturarak değil! Harekete geçerek, sorumluluk alarak ve mücadeleyi örgütleyerek!

Corbyn, Neo-Reformizm ve Devrim

Britanya'daki İşçi Partisi'nin başkanı Corbyn esasen kimdir? Açıklayalım. Britanya'daki İşçi Partisi geleneksel olarak işçi sınıfı ile özdeşleşmiş bir partiydi. **Lenin'in deyişiyle işçi sınıfının burjuva partisi.** Britanya sınıfsal kimlik ve alışkanlıkların yerleşik köklerinin bulunduğu bir ülke. Corbyn bu partinin uzun soluklu sol kanat milletvekili. **1983 yılından beri milletvekili olan Corbyn,** savaş-silahlanma karşıtı ve Filistin yanlısı eylemci bir siyasetçi olarak aslında hep dikkat çekti. 1973'te Şili'de düzenlenen CIA darbesine karşı Şilili devrimcilerle dayanıştığı gibi 12 Eylül darbesine karşı da Türkiyeli devrimcilerle dayanışma içersindeydi. 1980 darbesinin ardından Fatsa davasını takip etmek ve hapisanedeki hak ihlallerini araştırmak üzere bir izleme heyetiyle Türkiye'ye gelmişti. Fatsa davasını takip etmek isterken yetkililer tarafından sürekli oyalanması üzerine Amasya'dan ayrılarak Ankara'ya geldi ve burada Devrimci Yol ana davasını takip etti. Aileden sosyalist (anne ve babasının İspanya İç Savaşı'nda tanıştıkları söylenmektedir) olan Corbyn geçmişte Britanya yanlısı Güney Afrika'daki ırkçı Apartheid rejimine karşı aktif kampanyalar yürütmüş, İşçi Partisi'nden eski başbakan olan Tony Blair'in Irak'ın işgali nedeniyle yargılanması gerektiğini söyleyen, Kuzey İrlanda ile dayanışma göstermiş, İsrail karşıtlığının yanı sıra anti-Amerikancı diye bilinen, İngiltere'deki kraliyet geleneğinden de hiç hazzetmediğini açıkça söyleyen **sıradışı bir isim.**

SEÇİM BAŞARISI

Sinyaller geliyordu ve başardı. Corbyn, bu sol kanat reformcu lider, Britanya standartlarına göre "mini devrim" sayılabilecek bir zafere imza attı. Dünyanın halen içinden çıkamadığı son kapitalist kriz, sürpriz figürleri öne çıkarmaya devam ediyor. Bu seferki sürpriz, neyse ki Trump gibi bir "şey" değil. Kapitalizmin en eski ülkesi, köklü gelenekleriyle sınıfsal aidiyetlerin, tarzlar ve alışkanlıkların yerleşik olduğu Britanya, tam da bu sınıfsal ayrışma temelinde olmaz deneni oldurdu.

Durumu abarttığımız düşünülebilir, ne de olsa Corbyn ve liderlik ettiği İşçi Partisi, erken genel seçimlerde ikinci oldu. Ama durum gözüktüğü gibi değil, gerçek kazanan net bir şekilde Corbyn'dir. Aslında "kazanmak"

yerine "zafer"den bahsetmek, daha güçlü bir ifade olarak durumu daha iyi anlatıyor. Muhafazakarların %42'sine karşılık **Corbyn'li İşçi Partisi** tüm anketleri geride bırakarak **%40'a** ulaştı. İşçi Partisi'nin oylarını son seçimlere göre yaklaşık **%10 arttırması,** Corbyn'in zaferini anlatmak için yeterli değil. Şöyle anlatalım; Corbyn bir buçuk ay içerisinde 20-25 puan gerilerden gelerek farkı 2 puana indirdi ve Tory'lerin meclisteki salt çoğunluğunu ve belki de Teresa May'in siyasi kariyerini sonlandırdı. Bu büyük sürprizi mümkün kılan Corbyn'in seçim programıydı. Kritik sektörlerdeki **özelleştirmeleri geri çevirmek, parasız eğitim, iyileştirilecek sağlık hizmetleri, gelişen sosyal politikalar, asgari ücretin yükseltilmesi, artan oranlı servet vergisi, sosyal konutlar, evsizlere ev...** Emek merkezli bu sol program, işçi sınıfını ve öğrenci gençliği politize ederek akın akın kendisine çekti, bütün planları bozdu ve adeta oyunun kurallarını baştan yazdı. Yani ne sınıf çatışması bitmişti, ne de piyasa yanlıları yenilmezdi.

Corbyn ile işçi sınıfı kazanmıştır, ama neticede bir işçi iktidarının falan kurulduğu yoktur. Corbyn'in de öyle bir perspektifi yoktur, kendisi de bir devrimci Marksist falan değildir. Ama Corbyn'in devreye girmesi ve başarısı, Britanya'da rüzgarın yön değiştirmesini sağlamış, dengeyi işçi sınıfı lehine döndürmüştür. Devrimci hedeflere ulaşmak ise devrimci araçları gerektirir. İşçi Partisi'nin böyle bir araç olmadığı aşikardır.

Corbyn'in sistemi eleştiren emek merkezli söylemi, hiç de söylemini bulandırmadan ve taviz vermeden şoven-milliyetçi UKİP tabanını ciddi ölçüde kendisine çekmeyi başardı. Benzer şekilde İskoç emekçilerin önemli bir bölümü de İskoç Ulusal Partisi ve İskoç milliyetçiliğinden koparak İşçi Partisi'ne destek verdi.

Emek ve sosyal adalet odaklı program, "zayıf" Corbyn karşısında "yeni

nedenlerini sağcı partiler karşısında kaybetmişti. Neticede İşçi Partisi'ne başkan dayanmıyordu ki Corbyn partinin bu yaşamsal krizi esnasında devreye girdi. Yani aslında İşçi Partisi içerisinde de sınıf savaşı verildi ve kazanan Corbyn oldu. Şimdi Corbyn'in bu galibiyetinin gereğini yapip parti içerisindeki burjuva unsurları saf dışı bırakması gerekiyor.

NEO-REFORMİZM

Yanlış anlaşılmasın Corbyn ile işçi sınıfı kazanmıştır, ama neticede bir işçi iktidarının falan kurulduğu yoktur. Corbyn'in de öyle bir perspektifi yoktur, kendisi de bir devrimci Marksist falan değildir. Ama Corbyn'in devreye girmesi ve başarısı, Britanya'da rüzgarın yön değiştirmesini sağlamış, dengeyi işçi sınıfı lehine döndürmüştür.

Devrimci hedeflere ulaşmak ise devrimci araçları gerektirir. İşçi Partisi'nin böyle bir araç olmadığı aşıkardır. Peki, devrimci Marksistler kendi siyasi gündemleriyle daha büyük mücadeleler için devreye girebilecek midir? İşte, çözülen sosyal demokrasinin alternatifi olarak devrimci bir partinin sürece müdahil olamaması, sol retorik kullanan, emek söylemli, popülist siyasi öznelere halktan yana vaatlerle hızla öne çıkmasını beraberinde getirdi. Buna son krizle beraber dünyanın çeşitli yerlerinde rastladık. Yunanistan'da Syriza, İspanya'da Podemos, ABD'de Bernie Sanders, Fransa'da Melanchon ve son olarak Britanya'da Corbyn. Yani "reformizm" Blaircilikle reform yapma iddiasından vazgeçerek varlığını dayandırdığı tek özelliğini de yitirmiş, bu yüzden de iktidar deneyimlerinin ardından kendisini tüketmişti. Neo-reformizm ise krizin zorladığı şartlarda emeği yeniden hatırlayıp sola kayışı hayata geçiriyor.

Nitekim bütün örneklerde emek merkezli "radikal" söylem, kendisini sistem dışında göstererek işçi sınıfı ve gençliği mknatis gibi kendisine çekmeyi başarıyor. Bu durum tabii ki biz devrimcilerin temel tezi ve hayat tarafından doğrulanıyor. Bu doğrulamayı test etmek ve gençlikteki sola kayışın heyecanını görmek sevindirici tabii. Diğer taraftan madalyonun bir de öteki yüzü var: **Syriza** iktidar deneyimi, tam anlamıyla bir fiyasko oldu. Syriza ve lideri **Tsipras**, emperyalist kapitalizm adına bir taşerondan öte olmadıklarını sosyal kesinti paketlerini uygulayarak gösterdiler. Gelgelelim Yunanistan'da Syriza çöken bir ekonomiyi devraldığı için reformizmin iflâsı çok hızlı ve çok net biçimde kendisini ortaya koydu. Britanya'da ise durum epey farklı. Corbyn, şayet iktidara gelebilirse vaatlerinin en azından bir kısmını gerçekleştirebilir. Ama neticede Corbyn'in ufkunun **insani bir kapitalizmin** sınırlarını aşmadığını unutmayalım. Kapitalizmi yıkmak isteyen bizlerinse kendi derimci partilerini inşa etmeleri ve işçi sınıfına kendilerini alternatif olarak göstermeleri gerekiyor. Peki bunun bir örneği dünyada halen mevcut mu? Mevcut, **Arjantin**'de. O da başka bir yazıya.

Corbyn, savaş-silahlanma karşıtı ve Filistin yanlısı eylemci bir siyasetçi olarak aslında hep dikkat çekti. 1973'te Şilili devrimcilerle dayanıştığı gibi 12 Eylül darbesine karşı da Türkiyelilerle dayanışma içersindeydi. 1980 darbesinin ardından Fatsa davasını takip etmek ve hapishanedeki hak ihlallerini araştırmak üzere bir izleme heyetiyle Türkiye'ye gelmişti. Fatsa davasını takip etmek isterken yetkililer tarafından sürekli oyalanması üzerine Amasya'dan ayrılarak Ankara'ya geldi ve burada Devrimci Yol ana davasını takip etti. Aileden sosyalist (anne ve babasının İspanya İç Savaşı'nda tanıştıkları söylenmektedir). Geçmişte Britanya yanlısı Güney Afrika'daki ırkçı Apartheid rejimine karşı aktif kampanyalar yürütmüş, İşçi Partisi'nden eski başbakan olan Tony Blair'in Irak'ın işgali nedeniyle yargılanması gerektiğini söyleyen, Kuzey İrlanda ile dayanışma göstermiş, İsrail karşıtlığının yanı sıra anti-Amerikancı diye bilinen, İngiltere'deki kraliyet geleneğinden de hiç hazzetmediğini açıkça söyleyen **sıradışı bir isim Corbyn**.

demir lady" şeklinde pazarlanan Teresa May'in bütün yıldızlarını döküverdi. May, gelenek olduğu üzere TV'lerde yapılan ve liderlerin kozlarını paylaştığı tartışmalarda Corbyn'in karşısına çıkamadı, çünkü Corbyn'in programı karşısında söyleyecek sözü yoktu. Yani May'in kötü performansı kendinden menkul bir şey değil, Corbyn'in agresif politikası sayesinde gerçekleşti. May'in Britanya'daki elitlerin sözcüsü olarak Corbyn karşısında zor durumlara düşmesi kaçınılmazdı.

Corbyn'in seçim zaferi Britanya'daki büyük sermayeye, onların medyasına ve satılık kalemlerine kocaman bir tokat oldu. En başta da İşçi Partisi içerisindeki Tony Blairci elitlere. İşçi Partisi'ndeki bu piyasacı ana damar, Corbyn'i parti başkanlığından indirmek ya da başkanlığını sabote etmek için en başından beri elinden geleni yaptı yapmasına ama belki de en büyük kaybedenler onlar oldular. Burjuva medyaya çıkıp en kaba ifadelerle Corbyn'in, İşçi Partisi'nin başına gelmiş en büyük felaket olduğunu söylüyorlardı. "Bu adamla seçim kazanmamız imkansız" diyorlardı. Oysa şimdi İngilizlerin deyimiyle **sinirden şapkasını yiyenlerin** başında onlar geliyor.

Gerçektenyse Corbyn, İşçi Partisi'nin kurtuluşu oldu, zira önceki liderler Ed Miliband ve Gordon Brown zamanında İşçi Partisi %30'ları bir daha göremeyeceğini göstermişti. "İdeolojiler bitti", "sınıf mücadelesi geride" argümanı ile İşçi Partisi'ni piyasacı, emperyalist savaş yanlısı bir parti haline getiren Tony Blair iktidarları boyunca İşçi Partisi, bütün varlık

Marxizmde Yapı-Özne Diyalektiği

Güneş Gümüş

“Marks haklı mı çıktı, kapitalizmin sonu mu geliyor?” Bu başlık, 2008 krizi sırasında sıklıkla karşımıza çıkan başlıklardan biriydi. Hatta bu başlığın altındaki metinlerde genellikle “Marks’ın kehanetleri doğru mu çıkıyor” diye devam eden ifadelerle karşılaşmak mümkündür. Burjuva iktisatçılar bir yandan 2008 krizinin yıkıcılığı karşısında “kapitalizm krizsiz olmaz” diyen Marks’a dönüp bakmak zorunda kalırken diğer yandan da Marks’ın haklılığını kapitalizmin bilimsel analizini yapmasına değil de “kahin”liğine dayandırarak onun değerini azaltmaya çalışıyorlardı. Öyle ya Marks, kapitalizmin sonu gelecek demişti; bu sonu getirecek kriz bu olabilirdi pekala!! Marksizmin bir karikatüre çevrilerek bu şekilde alçatılması ne yazık ki burjuva ideologların bilinçli çabalarına dayanmıyor sadece. Kendine Marksist diyen geniş bir çevre içerisinde de aynı anlayış üç aşağı beş yukarı görülüyor. Tabii ki bu sefer daha tehlikeli, çünkü Marksizm kisvesi altında yapıp kitlelere sunuluyor.

Marksizmi her şeyi önceden gören bir kahinliğe çevirenlerin en beğendiği ifade: “Kaçınılmaz”. Tarih çizgisel bir ilerleme

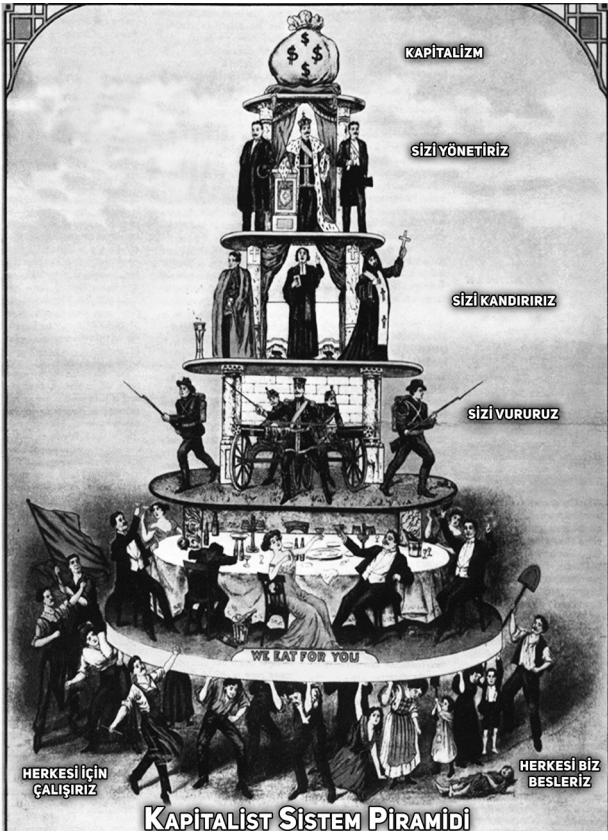
rotası boyunca bir amaca doğru akıyor ya kaçınılmaz olarak “olacak olan olacak”. Dinsel bir anlayıştan ne farkı var! Biz söyleyelim; hiçbir şey!

Marks ve Engels açısından değişimde insan eylemi esastır; ancak bu insan verili koşullar altında bu eylemi yapar; insanın kendisi de içinde yer aldığı koşullardan etkilenerek değişimi gerçekleştirir: “...ortam ve koşullar insanları yarattığı kadar, insanlar da ortam ve koşulları yaratırlar.”

Marksizmin dünyayı anlama yöntemi olan maddeci tarih anlayışını ekonomik indirgemeciliğe, determinizme (belirlenimcilik) dönüştüren kavrayışlar; Marksizmin devrimci özünü yok saymaktan başka bir şeye hizmet etmiyor. Her şeyin yapılarca belirlendiği, bütün ilişkileri statikleştiren ve aslında -farkında olsun

ya da olmasın- değişimi imkansız hale getiren bu yaklaşım, Marksizmin canlılığını budadığı gibi onu hayatı açıklamaktan uzak bir teoriye çeviriyor. Bu şekilde Marksizme yapılabilecek en büyük tahribat yapılarak onun devrimci özünün yok edilmesi demek olan **öznenin dönüştürücü rolü** gözardı ediliyor; küçümseniyor.

Açıklık getirmek için 1-2 örnek verelim... Mekanik maddeci anlayışı Marksizm sanan Stalinizmin, Menşevizmin tedrisatından geçmiş olanlara soruluyor: Neden Türkiye’de sol (sosyal demokrasi de dahil) güçlü değil? Cevap, İslam dini yüzünden. Bu cevap, insanın dönüştürme gücünü elinden alıyor; İslam dini değişmeyeceğine göre sosyalizm Türkiye için hayal demekten başka bir mana çıkmıyor bu sözlerden. Ya da feministlere (hadî daha insaflı olalım kimi feministlere) soruluyor: kadınlar neden eziliyor? Erkekler yüzünden. Öyleyse kadının kurtuluşunu unutalım! Kadın ile erkek arasındaki ilişkiyi statikleştiren bir anlayış bu sabitleşmeyi erkek cinsini yok etmeden aşamadığına göre (yani koşullar değiştiğinde ilişkinin değişeceğini düşünmediğinden) aslında değişimi gerçek dışı hale getirmektedir.

Marks'ın Louis Bonaparte'ın On Sekizinci Brumaire'i'nde yer alan "tarihi insanlar yapar ama kendi seçtikleri koşullarda değil; geçmişten doğrudan karşılıklarına çıkan, geçmişten gelen ve aktarılan koşullar altında yaparlar." sözü üzerinden başlangıç yapmak uygun olacaktır. Bu cümle, çelişkili bir karakter taşır; bir yandan insanlara kendi tarihlerinin yapıcısı olarak aktif bir rol biçerken diğer yandan da bu dönüştürücü faaliyetin koşullar/yapılar (kendilerinin doğrudan etkin olmadıkları ekonomik, siyasal, toplumsal ve tarihsel bir dizi etmen) tarafından sınırlandırıldığını da belirtir.

DEĞİŞMEYEN TEK ŞEY DEĞİŞİM

Feuerbach Üzerine Tezler'in en ünlüsü olan 11. Tez, Marksizmin dünyayı kavramak ve açıklamak yolundaki bir düşünce faaliyetinden farkını net şekilde ortaya koyar: "Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir." Marks için önemli olan gerçekliği kavramak kadar ve daha da ötesi onu devrimci bir tarzda dönüştürmektir.

Değişmeyen tek şeyin değişimin kendisi olduğunu belirten Marks'ın teorisinde toplumsal değişim anlayışı merkezi bir yer tutar. Tarih sürekli bir değişim içinde akmaktadır. Şu an içinde yaşadığımız sınıflı toplumlar, tarihin gelişmesinin bir aşamasında ortaya çıkmışlar; sürekli gelişip dönüşmüşlerdir. Marks'ın hedefi de mevcut sınıflı toplum olan kapitalizmin yıkılarak yerine sınıfsız bir toplumun konulmasının bilimsel teorisini üretmek;

onun mücadelesini vermektir.

Marks'ın devamcıları da kökten toplumsal değişimin nasıl sağlanacağı, kapitalizmden sosyalizme devrimci dönüşümün nasıl mümkün kılınacağı üzerine düşünmüşler; kapitalizmin yaşadığı değişimlere uygun olarak yeni formülasyonlar üretmeye ve bu düşünsel üretimle devrimci pratiklere yol göstermeye çalışmışlardır.

Peki bu değişim (sadece devrimci dönüşüm değil, sınıflı toplumlar içindeki bütün değişimler) nasıl gerçekleşmektedir? Bu soruya yanıt üretirken Marks'ın **Louis Bonaparte'ın On Sekizinci Brumaire'i'**nde yer alan "tarihi insanlar yapar ama kendi seçtikleri koşullarda değil; geçmişten doğrudan karşılıklarına çıkan, geçmişten gelen ve aktarılan koşullar altında yaparlar." sözü üzerinden başlangıç yapmak uygun olacaktır. Bu cümle, çelişkili bir karakter taşır; bir yandan insanlara kendi tarihlerinin yapıcısı olarak aktif bir rol biçerken diğer yandan da bu dönüştürücü faaliyetin koşullar/yapılar (kendilerinin doğrudan etkin olmadıkları ekonomik, siyasal, toplumsal ve tarihsel bir dizi etmen) tarafından sınırlandırıldığını da belirtir. İnsan eyleminin dönüştürücü gücü vardır, ancak üretim güçleri ve ilişkilerinin içerdiği yapısal sınırlara bağlıdır; ama olan her şey belirlenmiş de değildir.

TOPLUMSAL DEĞİŞİM; AMA NASIL?

Marks'ta toplumsal değişimin dinamiklerini açıklamak için 2 önemli alıntı ile yola çıkalım. İlk **Ekonomi Politigi'nin Eleştirisine Katkı** eserinin önsözünde altyapı-üstyapı konusunu ele aldığı o kısa metin. Bu metne bakıldığında toplumsal değişimin belirleyici dinamiği toplumsal üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çatışmadan başkası değildir:

Varlıklarının toplumsal üretiminde, insanlar, aralarında, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri, onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üstyapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur. Maddi hayatın üretim tarzı, genel olarak toplumsal, siyasal ve entelektüel hayat sürecini koşullandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine, onların bilincini belirleyen, toplumsal varlıklarıdır. Gelişmelerinin belli bir aşamasında, toplumun maddi üretici güçleri, o zamana kadar içinde hareket ettikleri mevcut üretim ilişkilerine ya da bunların hukuki ifadesinden başka bir şey olmayan, mülkiyet ilişkilerine ters düşerler. Üretici güçlerin gelişmesinin biçimleri olan bu ilişkiler, onların engelleri haline gelirler. O zaman bir toplumsal devrim çağı başlar. İktisadi temeldeki değişme, kocaman üstyapıyı, büyük ya da az bir

hızla altüst eder. ...böyle bir altüst oluş dönemi hakkında da, bu dönemin kendi kendini değerlendirmesi gözönünde tutularak, bir hükme varılamaz; tam tersine, bu değerlendirmeleri maddi hayatın çelişkileriyle, toplumsal üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çatışmayla açıklamak gerekir (Marks, 1979: 25-26).

Bu çok alıntılanan metne başka bir temel metni, Komünist Manifesto'dan yine çok bilindik bir alıntıyı eklediğimizde başka bir vurgu ile karşı karşıya kalırız. Bu metinde ise toplumsal değişim sınıf mücadelesine bağlanmaktadır:

Bugüne kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf mücadeleleri tarihidir. Özgür yurttaş ile köle, patrisyen ile pleb, baron ile serf, lonca ustası ile kalfa, kısacası, ezen ile ezilen sürekli karşı karşıya gelmişler, her seferinde ya toplumun tümüyle devrimci bir dönüşüme uğramasıyla ya da çatışan sınıfların ortak yıkımıyla sonuçlanan, kimi zaman gizliden gizliye, kimi zaman açıktan açığa, ama dur durak bilmeyen bir mücadele içinde olmuşlardır (Marks ve Engels, 2008: 22).

Toplumsal değişimin konusunda Marks'ta karşılaştığımız bu ikili açıklama (tarihsel değişimin motoru üretici güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki yapısal çelişki ve toplumun sömürenler ve sömürülenler arasında ayrılmasından kaynaklı sınıf mücadelesi); bir yanda yapısal bir gerçekliğe diğer yanda ise öznel güçlere gönderme yapar.

Marks'ın ikisi arasında tanımladığı ilişkiye geçmeden önce konunun daha açık olması için üretim ilişkileri ve üretici güçler kavramlarına açıklık getirelim...

Marks için ilk çıkış noktası, insanı insan yapan faaliyet, onun kendi varlığını üretmesini sağlayan üretim faaliyetidir. Bu üretim faaliyeti, yani toplumun ekonomik yapısı toplumsal yaşamın maddi temelini, altyapısını oluşturur. Maddi yaşamın üretilmesi sürecinde insanlar (toplumsal sınıflar) kaçınılmaz şekilde, iradesinden bağımsız olarak belirli ilişkilere girer, yani üretimde maddi güçlerin gelişiminin belli bir evresine uygun üretim ilişkileri geliştirirler. Üretim sürecinde insanların birbirleriyle ve doğayla etkileşimi, üretim ilişkilerini oluşturur. Üretici güçler ise üretim bilgisi, araçları ve (doğal ve insani) üretim kaynaklarının toplamıdır.

Marks'a göre üretim ilişkileri gelişmesinin bir noktasında toplumun maddi üretici güçleri varolan üretim ilişkileriyle çatışmaya girer. Bu ilişkiler, üretici güçlerin gelişim biçimleri olmaktan çıkıp onlara vurulan zincirlere dönüşür. Tarihsel değişimin temelini hazırlayan üretim ilişkileri ve üretici güçler arasında yapısal çelişki ile tarihsel değişimin motoru olacak sınıf mücadelesi arasındaki ilişki işte bu noktada kurulur. Marks, bu yapısal çelişki geliştiğinde, toplumun, üretici güçlerin daha da gelişmesine yol açabilecek yeni üretim ilişkileri eskilerinin yerini

aldığında sona erebilecek bir toplumsal kriz dönemine gireceğini ifade eder. **Toplumsal krizler yürürlükteki üretim tarzındaki çelişkilerden doğar.** Aynı zamanda yeni bir üretim tarzının ortaya çıkabileceği koşulları yaratırlar. Bu kriz koşulları bir toplumsal devrim döneminin kapısını açar.

Marks, sınıf mücadelesinin bu çelişkiler ışığında ele alınması gerektiğini ileri sürer. Bir üretim tarzının yerini bir başkasının alması barışçıl bir yolla ve kademeli olarak gerçekleşmez; eski yönetici sınıfın mülksüzleştirildiği ve yerine yeni bir sınıfın geçtiği bir devrimi gerektirir. Böyle bir organik krizin sonucu, her durumda krizin getirdiği maddi zorluklarca kızıtırılması olası sınıf mücadelesine bağlı olacaktır. Marks açısından sonuç (örneğin kapitalizmin yıkılması ve sosyalizmin kurulması) kaçınılmaz değildir; sınıf mücadelesine ve aslında, özellikle işçi sınıfının, toplumun kontrolünü üstüne alabilecek özbilinci olan politik bir özneye dönüşmesine bağlıdır.

Marks ve Engels açısından değişimde insan eylemi esastır; ancak bu insan verili koşullar altında bu eylemi yapar; insanın kendisi de içinde yer aldığı koşullardan etkilenerek değişimi gerçekleştirir: "... ortam ve koşullar insanları yarattığı kadar, insanlar da ortam ve koşulları yaratırlar.", "Bizim hareket noktamızı oluşturan öncüller ... gerçek bireylerdir, bu bireylerin eylemleri ve -hem hazır buldukları, hem de kendi eylemleriyle yarattıkları- maddi yaşam koşullarıdır" (Marks ve Engels, 2004: 68 ve 38). **Marks, özneleri inanç ve arzularla harekete geçen bilinçli oyuncular olarak kabul eder.** İnsan, bir yandan koşullar tarafından da biçimlendirilen insandır: "Koşulların değiş[mesi] ile insan faaliyetinin ya da insanın kendisinin değişmesinin örtüşmesi...", "...insan özü, tek tek her bireyin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Bu öz aslında, toplumsal ilişkiler bütünüdür.", "...tahlil ettiği soyut bireyin, belirli bir toplumsal biçime ait olduğunu..." (Marks ve Engels, 2004: 22 ve 23).

Marks açısından yapıları dönüştürme potansiyeline-gücüne sahip özneler, tekil kişilerden öte kolektif öznelerdir.

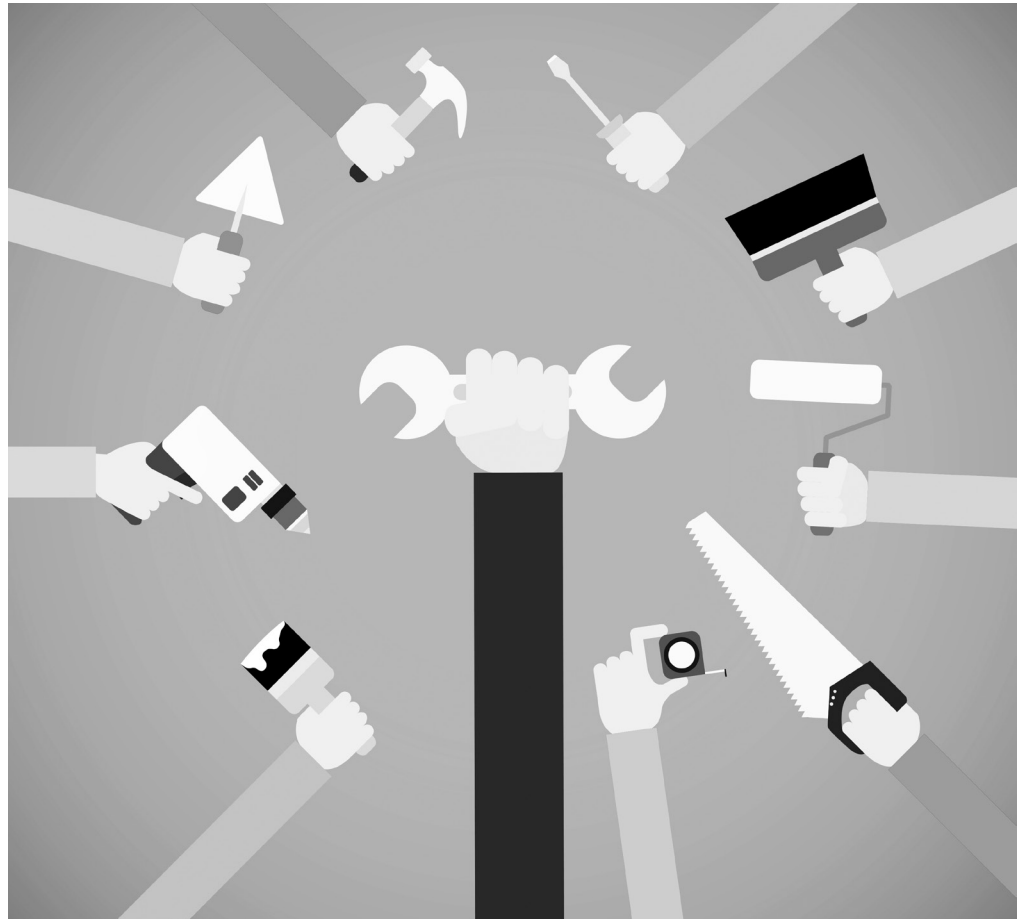
Marks, özel tarihsel dönemlerde tek

tek kişilerin kendi güçlerinin ötesinde tarihsel roller oynayabileceğini de belirtir.

Napolyon Bonaparte, Sezar bunun örnekleridir. Sezarizm, Bonapartizm olarak kavramlaştırmalara giden Marks açısından, sınıflar arasındaki

mücadelenin özel anlarında kişilerin özel bir etkinlik kazanması mümkündür.

Ancak Marks'a göre tarih, aslında bireylerin değil, kolektif özneler olan insan kitlelerinin (toplumsal sınıfların) eylemlerinin ürünüdür. Bireyin önemini yadsımamakla birlikte, bireysel etkinlik temelde sınıfsal eylemler bağlamında dikkate alınır. Marks

Marks'a göre tarih, aslında bireylerin değil, kolektif özneler olan insan kitlelerinin (toplumsal sınıfların) eylemlerinin ürünüdür. Bireyin önemini yadsımamakla birlikte, bireysel etkinlik temelde sınıfsal eylemler bağlamında dikkate alınır. Marks açısından toplumsal dönüşüm, çatışmayı sonuçlandıran ve yeni bir toplumsal sistemin kurulmasını sağlayan tarihsel hareketten oluşur; dönüşümü gerçekleştirecek toplumsal güçler ise sınıflardan başkası değildir.

açısından toplumsal dönüşüm, çatışmayı sonuçlandıran ve yeni bir toplumsal sistemin kurulmasını sağlayan tarihsel hareketten oluşur; dönüşümü gerçekleştirecek toplumsal güçler ise sınıflardan başkası değildir. Bu öznelerin güçleri kısmen üretim ilişkilerindeki konumlarına bağlıdır. Faillerin hedeflerini gerçekleştirebilmeleri, toplumsal ilişkiler içindeki yerleri tarafından önemli derecede belirlenir. Sınıflar, üretim

sınıfsal çıkarların da gerçekteki davranışları açıklamakta önceliği vardır.

Marks'ın kuramı, toplumsal gelişmeyi sınıf mücadelelerinin ürünü olarak ele alan bir toplum anlayışına dayanır. Marx'a göre sınıflar sadece toplumun anlamının değil, onun değiştirmenin de anahtarıdır.

Marks, tarihi sınıf mücadeleleri tarihi olarak tanımlar. Her sınıflı toplumda bu mücadelenin açık ya da örtük, güçlü ya da zayıf şekilde sürdüğünü belirtir. Sınıf mücadelesi, katılanların bilinçli olup olmadıklarından bağımsız olarak toplumsal etkinliğin tüm alanlarında etkindir. Bu mücadelenin kaynağı

ilişkilerindeki konumları, yani sınıfsal konumları sayesinde yapısal kapasiteye sahiptirler. Örneğin işçi sınıfının üretim sürecindeki pozisyonu nedeniyle sahip olduğu merkezi konum ona üretim sürecini durdurarak sistemin işleyişine darbe vurma yapısal kapasitesini verir. Bu kapasitelerin ve aynı zamanda etmenlerin paylaştığı

sınıfları arasında sömürü ilişkisinden kaynaklanan yapısal çelişkilerdir; üretim sürecindeki konumlarından kaynaklanan çıkar farklılığıdır. Marks'a göre tarih yapmanın temel kaynağı ve kolektif eylemin başlıca itici gücü, sınıf konumunda cisimleşen maddi çıkarlardır. Ancak bu çıkar farklılığı ve ona dayalı olarak mücadelenin

Marks, işçi sınıfının sınıf bilincini geliştirmesinin önündeki yapısal engelleri anlatır. Bunlardan en önemlisi toplumsal gerçekliğin işçilerin onu bütünüyle kavramasını engelleyecek şekilde ters duruşu; yani sömürü ilişkilerini olağan akışı içinde tamamen açık etmeyişidir. Marks'a göre egemen sınıf, sadece ekonomik egemenliği elinde tutan değil, bu sayede fikrinsel egemenliğe de sahip olan sınıftır. O egemen sınıfın fikirleri böylece toplumun egemen fikirleri haline gelirken hayatın olağan akışı içinde işçi sınıfının bilinci, toplumsal gerçekliğin sömürü ilişkilerini gizlemesi nedeniyle ters duruşundan dolayı bu fikirlerin etkisi altındadır. Egemen ideoloji, yöneten sınıfın tabi sınıfları onun yönetme hakkına sistematik olarak meydan okuyacak bir ideoloji geliştirmekten alıkoymanın yollarını arayacağı anlamında da egemendir. Ancak Marks, ekonomik kriz gibi kapitalizmin çelişkilerinin kendini bütün açıklığıyla gösterdiği koşullarda egemen sınıfın fikrinsel hegemonyasının işlemez hale geleceğini ya da sınıf mücadelesi içine giren işçilerin toplumsal gerçekliği bu mücadele içinde görme konusunda imkanlar kazanacağını da belirtir.

belli ölçülerde her daim sürmesi, onun bir toplumsal değişimin motor gücü haline gelmesi anlamına otomatikman gelmez.

Sınıf mücadelesi, bir yandan ekonomik, siyasal ve ideolojik ilişkilerin bütünlüğü içinde ortaya çıkan, öte yandan sınıfların maddi oluşumları üzerinde etkide bulunan toplumsal bir süreç olarak düşünülmelidir: *"Tek tek bireyler, ancak başka bir sınıfa karşı ortak bir savaşım yürütmek zorunda oldukça bir sınıf meydana getirirler..."* (Marx ve Engels, 2008: 98) Sınıf mücadelesi, kolektif özneler olan sınıfların potansiyel güçlerinin boyutlarını öğrendikleri bir süreçtir. Sınıfların sahip oldukları kapasiteler ile bu kapasitenin harekete geçmesi arasında otomatik bir ilişki yoktur.

Marks'a göre, işçiler, toplumsal değişimin temel motorudur, ancak bunun bilincinde oldukları ve bu doğrultuda hareket ettikleri sürece. Marks bu anlamda işçilerin nesnel olarak bir sınıf oluşturma durumlarını **kendiliğinden sınıf** olarak tariflerken sınıf bilinci temelinde harekete geçtikleri durumu ise **kendisi için sınıf** olarak ifade eder.

Bireyler uygun maddi koşullar çerçevesinde özne olduklarının bilincine vardıkları ölçüde bunu yapabilirler ve başka bir sınıfa karşı ortak bir savaşım yürütmek zorunluluğuyla bir sınıf oluşturabilirler. İşçilerin sınıf mücadelesi, kendisi için bir sınıfı, yani sınıf bilincini yaratır. Ancak işçilerin kendisi için bir sınıf haline gelmesi, nesnel koşulların tek başına kendiliğinden geliştirebileceği doğrusal ve belirlenmiş bir süreç değil, karmaşık, çelişki ve güçlüklerle dolu bir süreçtir.

Marks, işçi sınıfının sınıf bilincini geliştirmesinin önündeki yapısal engelleri anlatır. Bunlardan en önemlisi toplumsal gerçekliğin işçilerin onu bütünüyle kavramasını engelleyecek şekilde ters duruşu; yani sömürü ilişkilerini olağan akışı içinde tamamen açık etmeyişidir. Marks'a göre egemen sınıf, sadece ekonomik egemenliği elinde tutan değil, bu sayede fikrinsel egemenliğe de sahip olan sınıftır. O egemen sınıfın fikirleri böylece toplumun egemen fikirleri haline gelirken hayatın olağan akışı içinde işçi sınıfının bilinci toplumsal gerçekliğin sömürü ilişkilerini gizlemesi nedeniyle ters duruşundan dolayı

bu fikirlerin etkisi altındadır. Egemen ideoloji, yöneten sınıfın tabi sınıfları onun yönetme hakkına sistematik olarak meydan okuyacak bir ideoloji geliştirmekten alıkoymanın yollarını arayacağı anlamında da egemendir. Ancak Marks, ekonomik kriz gibi kapitalizmin çelişkilerinin kendini bütün açıklığıyla gösterdiği koşullarda egemen sınıfın fikrinsel hegemonyasının işlemez hale geleceğini ya da sınıf mücadelesi içine giren işçilerin toplumsal gerçekliği bu mücadele içinde görme konusunda imkanlar kazanacağını da belirtir. İşte bu nokta, sahip oldukları ekonomik egemenlikleri sarsılanların, fikrinsel egemenliklerinin de krize girdiği ve işçi sınıfının devrimci potansiyelinin ortaya çıkma imkanı bulunduğu koşullardır.

KAYNAKÇA

K. Marks (1979) **Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı**, Ankara: Sol.

K. Marx ve F. Engels (2004) **Alman İdeolojisi**, Ankara: Sol.

K. Marx ve F. Engels (2008) **Komünist Manifesto**, İstanbul: Yordam.

Katar Krizi: Al Birini; Vur Ötekine!

Çağın Erdinç

Çok yönlü bir krizle karşı karşıyayız. Katar'a karşı başta Suudi Arabistan olmak üzere çeşitli Arap ülkeleri ve ABD net bir tavır aldı. Bu hamleye Rusya, Katar'a destek vererek yanıt verdi. Kriz daha fazla derinleşirken "mahallenin bitirim abisi" AKP, Katar'a asker yollamak için kolları sıvadı ve Türk askerlerinin Katar'a gönderilmesi onaylandı. "Bölgesel savaş" riski iyiden iyiye konuşulmaya başladı. Peki bu krizin arka planında neler var?

Aslında Katar ve Suudi Arabistan arasındaki gerilim yeni değil. 2013'te Müslüman Kardeşler'in Mursi önderliğindeki hareketi iktidardan devrildiğinde, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri ile birlikte Mısır, Müslüman Kardeşler'i "terörist" ilan etti. Beklenen hamle, Katar'ın da aynı şekilde davranmasıydı; fakat Katar bekleneni yapmadı. Hatta öyle bir şey yaptı ki şimşekleri iyice üzerine çekti. Müslüman Kardeşler üyelerine, El Cezire üzerinden, kendilerini ifade edebilecekleri bir platform sağladılar.

İkincisi, **Katar'ın İran ile yakınlaşması**, Suudi Arabistan'ı her zaman rahatsız etti. Aslında daha doğru ifadeyle, Katar hiçbir zaman İran'dan çok uzaklaşmadı. Katar bölgesel güç olmak isteyen bir aktör olarak arasını İran'la ve ABD ile sıcak tutmaya gayret gösterdi. "**Şii düşmanlığı**" ve "**İran karşıtlığı**" konusunda Katar hiçbir zaman Suudiler kadar sert tutum **almadı**. Tabii bunun en önemli nedenlerinden biri de Katar ve İran arasındaki ekonomik ilişkiden kaynaklanıyor. Katar ve İran, enerji üretiminde ortak havzayı kullanıyor, Güney Pars doğalgaz sahasını paylaşıyorlar. Katar'ın bölgeden günlük 650 milyon metreküp, İran'ın ise 430 milyon metreküp doğalgaz üretimi bulunuyor. Enerji rekabeti konusunda Katar, kendisine rakip olarak İran'ı seçmedi. Katar bu alanda Suudi Arabistan ile rekabet etti. İran ile Katar'ın enerji alanındaki "dostane" ilişkiler 2013'te zirve yaptı. Şunu da vurgulayalım: Katar'ın enerji alanındaki yükselişinin Suudi Arabistan'ı son derece rahatsız ettiği hatta Katar'da 2000 yılında yaşanan darbe girişiminin arkasında Suudi Arabistan'ın olduğu hâlâ konuşuluyor.

Katar'ın İran konusunda yumuşak bir hat izlemesi, sadece Suudi Arabistan ile Katar'ın arasını bozmakla kalmadı; Katar'ın ABD ile de arasını açtı. İran'dan nefret eden Trump'ın başkan olmasıyla birlikte bu zıtlıkta zirveye ulaştı.

Katar krizini tetikleyen bir başka neden ise Libya. Malum, Libya'da Kaddafi 2011'de devrildi; fakat olaylar hiç durulmadı. Libya'ya 2011'den

bu yana kaos hakim. Bir tarafta Suudi'lerin ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin desteklediği General Hafter; diğer tarafta Katar'ın desteklediği başkent Trablus'taki hükümet var. Katar Suudileri; Suudiler ise Katar'ı Libya'da teröristlere destek vermekle suçluyor (ikiniz de haklısınız.)

Krizin arkasındaki dördüncü neden El Cezire televizyonu. Malum, El Cezire Katar merkezli bir televizyon kanalı. El Cezire çoğu zaman Suudiler aleyhinde yaptığı yayınları son dönemde arttırdı. Burada bir parantez açalım; El Cezire, Suudiler'in topuna zaten hiçbir zaman girmemişti. "El Cezire son dönemde neden Suudileri hedef alıyor acaba?" diye şaşırınlara şunu söyleyelim: El Cezire'nin kuruluşu bir amaç ifade ediyordu. Bu amaç neydi? 1996'da Katar Şeyhi El Sani (bugünkü Katar şeyhi) babasını devirip iktidarı ele geçirdiğinde, Sünni dünyasındaki Suudi hegemonyasından rahatsızdı. El Cezire tam da bu amaç için kurulmuştu. Mesela El Cezire kurulduğunda, Filistin'de Suudi destekli El Fetih'e karşı daima Katar'ın desteklediği Hamas'ı destekleyen yayınlar yaptı. Bu durum Suudileri hep rahatsız etti. İki taraf birbirine medya üzerinden sürekli saldırdı. **El Cezire'nin gücü ve kapasitesiyle Suudi kaynaklı medya organlarının yarışabilme gücü yoktu**. El Cezire'nin yaptığı haberleri bütün dünya yakından takip ediyor, El Cezire de bundan faydalanarak Suudiler aleyhindeki haberleri bombardıman şeklinde servis ediyordu. Bu haberler son dönemde iyice yaygınlaşınca, Suudiler yapabilecekleri tek şeyi yaparak El Cezire'yi kendi ülkelerinde yasakladılar. **Suudi Arabistan'a destek veren Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Mısır da Katar merkezli haber sitelerinin internet erişimini yasakladı**. Bu hamleyle birlikte "medya savaşları", büyük bir siyasi krize hızla ilerledi. Katar Emiri'nin Suudi şeyhine yönelik söylediği iddia edilen hakaret içerikli sözlerle kavga büyüdü. Elbette Yemen'i de unutmamak gerekiyor. Düne kadar Katar'la omuz omuza Yemenlileri katleden Suudiler, bugün Katar'ın Yemen'deki Şii Husi'lere destek verdiğini söylüyor.

Uzun lâfin kıyası, Katar, Suudi Arabistan'ın çıkarlarına ve beklentilerine ters hareket etti. Suudilerin Katar'dan beklentileri İran'a karşı sert bir tutum almak ve ABD'nin çıkarlarıyla örtüşecek politikalar izlemesiydi. Aslında zaten Katar her daim ABD'nin "sadık bekçisi" oldu. Örneğin ABD'nin Ortadoğu'daki en büyük üssü olan ve 1997'de yapılan "Al Udaid" Katar'da bulunuyor. **Katar bu üsse tam 1 milyar dolarlık yatırım yaptı.** Bu üste 10 bin ABD askeri bulunuyor. Trump her fırsatta Katar'ı eleştiriyor ama iş radikal adımlar atmaya geldiğinde ABD geri adım atıyor. Örneğin Pentagon Sözcüsü Jeff Davis, 6 Haziran'da yaptığı açıklamada "Al Udaid üssü yerli yerinde duracak. Kimse merak etmesin. Üsse yönelik Katar'dan bir eleştiri ya da tehdit yok" dedi. Bugün Katar'ı "ABD'nin ve Suudilerin karşısına dikilen yiğit" olarak gören zihniyete bunları hatırlatmakta fayda var. ABD de "ezeli ve ebedi dostu" Katar'ı bir çırpıda silip atamıyor. Trump her ne kadar Katar'a sopa gösterse de "Katar emiriyle görüşebilirim" diyerek açık kapı bırakıyor.

FANATİKLERİN EBEDİ İKİ DOSTU: KATAR VE SUUDİ ARABİSTAN

Şimdi gelelim tarafların "haklılığına." Birbirlerini teröristlere yardım etmekle suçladıkları zaman iki tarafın da haklı olduğunu tekrar vurgulayalım. Katar, Suriye'deki radikal İslamcı terör örgütlerinin finans merkezi. Ahrar Uş Şam gibi El Kaide türevleri Katar'da eğitim gördü. Bu teröristlerin ceplerine para, ellerine silah, sırtlarına mühimmat konup Suriye'ye yollandı. Suudi Arabistan farklı mı? Bugün birden "terör karşıtı" karşıtı kesilen Suudi Arabistan, düne

kadar "Alevilere, Nusayrilere ölüm" diyen, Cisir Eş Şugur katliamının bir numaralı ismi, İslam Ordusu'nun lideri Zehran Alluş'u finanse etmiyor muydu? Bu noktada lâfi fazla uzatmaya gerek yok. Al birini, vur ötekine. Teröre destek konusunda birbirleriyle ilgili ne söylüyorlarsa doğrudur! Ayrıca hatırlatmakta fayda var: Bugün düşman olan bu iki ülke 21 Kasım 2015'te Suriye'ye ortak operasyon konusunu masaya yatırmış, Esad'ı açıktan tehdit etmişti.

Aslında süreci "öküz öldü; ortaklık bozuldu" olarak da özetleyebiliriz. İran'a karşı içerisinde Türkiye'nin de olduğu bir Sünni bloğu planının iflas ettiği Katar kriziyle tescillenmiş oldu. Suriye'deki cihatçılar konusunda ABD'den Katar'a, Suudi Arabistan'dan ABD'ye kadar hiçbir aktörün eskisi kadar umudu kalmadı.

"OSMANLICI HAYALLER" VE SAHANIN GERÇEKLERİ

AKP sürece önce "AK-Troller" aracılığıyla müdahil oldu. Twitter'da "Türk askeri Katar'a" başlıkları birinci sıraya yükseltildi (Bu başlığı açanlara "kendi yakınlarınızı Katar'a göndermek ister misiniz?" diye sorsanız hepsi dut yemiş bülbüle döner. Çok istiyorsanız kendi çocuklarınızı yollayın Katar'a) AK-Troller'den sonra TBMM devreye girdi. AKP ve MHP'li vekillerin desteğiyle Katar'a Türk askerinin

konuşlanmasının önünü açacak kanun tasarısı kabul edildi.

AKP'nin Katar konusunda bu kadar fevri davranmasının en önemli nedeni, "stratejik derinlik" başlığı altında oluşturulan dış politika stratejisi. Bu strateji, Osmanlı'nın 900 milyon Müslüman'ın temsilcisi olduğu ve Osmanlı'nın bunca Müslüman'ın yıllarca siyasi ve dini temsilcisi yaptığı, Yeni Osmanlı'nın temsilcisi olan AKP Türkiye'sinin de aynı kaygılarla hareket etmesi gerektiği tezi üzerinden kurgulanıyor. Buna göre Katar ve Suudi Arabistan temelinde yaşanan ayrışmada "yeni Türkiye" tarafsız kalamaz. Tarafsız olursa bertaraf olur. Ortadoğu politikasında ve Ortadoğu coğrafyasında yaşayan milyonlarca Müslüman'ın gözünde silikleşir. Evet, AKP Suudiler ile Katar arasında yaşanan gerilime en sert noktadan böyle müdahil oldu.

PEKİ AMA NEDEN SUUDİLERİN DEĞİL DE KATAR'IN LEHİNE MÜDAHİL OLDU?

Birincisi Katar'ın Türkiye'de 18 milyar dolar kayıtlı yatırımı var. Ya kayıtsız olanı ne kadar? Bilmiyoruz. Katar; mevcut iktidar, dolayısıyla da Türkiye açısından yaşamsal bir ülke durumundadır. O yüzden Trabzon'daki stadyumun açılışında Katar Emirinin posterleri asılıyor. Sürmene'deki ormanlar yanıyor. Yaylalara beş yıldızlı oteller yapılıyor. O yüzden ak-troller "Katar bizim nefes borumuz" diye patırı yapıyor.

İkincisi, Katar, AKP'nin sembolü haline gelen "dört parmak" yani "rabia" işaretinin temsilcisi Müslüman Kardeşler'e (yukarıda uzunca

anlattığımız gibi) her zaman kucak açtı. Katar ile AKP'nin "Müslüman Kardeşler" üzerinden her zaman yakınlığı oldu. Aynı şekilde, Suriye'deki radikalleri desteklemek konusunda da AKP ile Katar daima ortaklaştı. Aşırı İslamcı örgütlere verdikleri destek, uluslararası kamuoyu nezdinde de "tescillendi."

Her şey iyi hoş da, AKP'nin Katar'la arası iyiyken Suudi Arabistan'la çok mu kötüydü? Bu yüzden mi AKP Katar'a destek verdi? Elbette hayır! AKP'nin Suudi Arabistan'la arası son krizden önce fena değildi. İki aktör, Suudi Arabistan ve Türkiye, Suriye'deki radikalleri desteklemek konusunda (ufak anlaşmazlıklar dışında) ortaklaşıyordu. Suriye'deki çözüme dair (Suudi Arabistan son dönemde fanatikleri desteklemekten vazgeçmiş gibi görünse de) beraber hareket ediyorlardı. Fakat AKP, her zaman Suudi Arabistan'ı bölgesel rakibi olarak gördü. Neden mi? Suudi Arabistan da, AKP'nin "yeni Türkiye'si de" her zaman Müslüman halklara önderlik etme misyonuyla hareket ettiler. Bu durum iki aktörü doğal olarak karşı karşıya getiriyordu. Hatırlayınız, 25 Ocak'ta Suudi Arabistan'ın Ankara Büyükelçisi Adil Bin Merdad, Tayyip'i ve AKP'yi eleştirmişti. BBC Arapça'ya konuşan Merdad, "Türkiye'nin kendi çıkarları ve iç siyasi krizlerinden kaçmak için Rusya'ya yakınlaştığını" söylemişti. Trump geldikten sonra, Trump'ın "keskin İran" çizgisinden çok şey uman, Suudi Arabistan'ın tarihsel rakibi İran'ı Trump yönetiminin bertaraf edeceğine inanan Suudi Arabistan yönetimi, AKP'nin ABD ile arasındaki zıtlıklardan dolayı Rusya'ya yaklaşmasından ciddi rahatsızlık duydu. İki aktör arasındaki "bölgesel liderlik" sorunu bu çıkışlarla ayyuka ulaştı.

AKP'nin Katar'a destek vermesindeki bir diğer neden de ABD faktörü. Malum, Trump krizin başından bu yana Katar'a karşı Suudilere destek verdi. Hatta Katar'ı teröristlere yardım etmekle suçladı. Rusya ise Katar'ı destekledi. AKP de Rusya ile birlikte Katar'ın yanında yer aldı. Neden? Çünkü AKP son dönemde ABD ile ciddi zıtlıklar yaşadı. Trump'ın YPG'ye silah vermesi, Fethullah Gülen'in Türkiye'ye iade edilmemesi ve Türkiye'nin sürekli oyalanması ile birlikte 15 Temmuz darbe girişiminde ABD'nin parmağının olduğu iddiaları AKP ile ABD'nin arasını açtı. AKP bu zıtlıklar karşısında Rusya'ya yakınlaştı. Ve AKP, dış politikada Rusya'nın yanında, Esad'a dair tutum değişikliği başta olmak üzere Rusya'nın dış bölgesel hamlelerine uygun hareket etmek zorunda kaldı. Yani AKP'nin Katar-Suud ayrışmasındaki tutumunu etkileyen bir neden de Rusya ile ABD'nin derin ayrılıkları ve AKP'nin son dönemdeki denge politikasında Rusya'yı tercih etmesi oldu...

Rusya'nın Katar'a verdiği desteği çok kısa açalım. Hatırlayınız, Putin, 7 Haziran günü Katar şeyhini aradı. Putin'in Katar şeyhini Moskova'ya davet ettiği basına sızdı. Rusya'nın sürece müdahil olması bununla sınırlı değil. Amerikan haber kanalı CNN International, CIA'in, Katar ile Suudi Arabistan geriliminden Rusya'yı sorumlu sorumlu tuttuğuna dair bir haber yayınladı. Habere göre, Katar Şeyhi el Sani, askeri bir akademideki mezuniyet töreninde İran'a övgüler düzüyor, İsrail ile ilişkilerinin iyi olduğunu söylüyor ve ABD Başkanı Donald Trump'ın Beyaz Saray'da uzun süre kalamayacağı yorumunu yapıyordu. Rusya'nın bu krizin çıkışında parmağı var mı bilinmez, ama krizin çıkışından sonra çok net

Birbirlerini teröristlere yardım etmekle suçladıkları zaman iki tarafın da haklı olduğunu tekrar vurgulayalım. Katar, Suriye'deki radikal İslamcı terör örgütlerinin finans merkezi. Ahrar Uş Şam gibi El Kaide türevleri Katar'da eğitim gördü. Bu teröristlerin ceplerine para, ellerine silah, sırtlarına mühimmat konup Suriye'ye yollandı. Suudi Arabistan farklı mı? Bugün birden "terör karşıtı" karşıtı kesilen Suudi Arabistan, düne kadar "Alevilere, Nusayrilere ölüm" diyen, Cisir Eş Şugur katliamının bir numaralı ismi, İslam Ordusu'nun lideri Zehran Alluş'u finanse etmiyor muydu? Bu noktada lâfi fazla uzatmaya gerek yok. Al birini, vur ötekine.

bir şekilde İran ile beraber Katar'ın yanında yer aldığı gerçeği gün gibi ortada. ABD ise Suudi Arabistan'ı ve diğer bölgesel ortaklarını destekliyor.

SONUÇ

Başlığımız süreci özetliyor: Al birini, vur ötekine! Bugüne kadar Katar, Suudi Arabistan, Türkiye ve diğer bölgesel "ortaklar", her zaman Ortadoğu'da aşırı İslamcı gruplara destek verdi. Suriye'de El Kaide türevlerini ve IŞİD'i palazlandıran kimlerdi? Savaşın başından bu yana Selefi çeteleri cesaretlendiren Suudi Arabistan, Türkiye ve Katar gibi ülkeler değil miydi? Bu ülkeleri, radikallere destek vermek konusunda motive eden ABD'nin ta kendisi değil miydi? ABD'nin, Hareket Hazm ve Suriye Devrimcileri Cephesi gibi gruplara yolladığı silah yardımı El Kaide'nin Suriye kolu olan Nusra'nın eline geçmişken ABD, "biz ılımlı grupları desteklemeye devam edeceğiz" demedi mi? (Üstelik bu silahların bir şekilde radikal, fanatik İslamcı örgütlerin eline geçtiğini bildiği halde ABD bu desteği sağladı. Hatta ABD, Suriye'deki radikalleri açıktan destekledi. ABD'nin Şayrad Havva Üssü'nü vurmasından dolayı en büyük memnuniyeti duyan IŞİD ve Nusra gibi örgütlerdi. IŞİD söz konusu saldırıdan sonra harekete geçip bazı bölgeleri Suriye Ordusu'ndan aldı)

Aslında süreci "öküz öldü; ortaklık bozuldu" olarak da özetleyebiliriz. İran'a karşı içerisinde Türkiye'nin de olduğu bir sünni bloğu planının iflas ettiği Katar kriziyle tescillenmiş oldu. Suriye'deki cihatçılar konusunda ABD'den Katar'a, Suudi Arabistan'dan ABD'ye kadar hiçbir aktörün eskisi kadar umudu kalmadı. Bu konudaki inancını yitirmeyen tek aktör AKP. Fakat Şam'da Cuma namazı kılma hayalleri Putin'e takıldığı için Tayyip de eskisi kadar ses çıkartamıyor.

Uzun lâfin kısası, dün birlikte katledenler (aslında hâlâ katletmeye devam edenler) bugün bölgesel çıkarları uğruna kapışıyor. Bu yaşanan kriz bölgesel savaşa evrilmeye mi bilinmez ama geleceğimiz üç beş kişinin ağzından çıkacak savaş çığırkanlığına bağlı.

Kriz henüz savaşa evrilmemişken bile yoksulları mağdur etti. Katar'da binlerce göçmen işçi çalışıyor. İş gücünün %90'ını göçmen işçiler sağlıyor. Özellikle inşaatlarda çalışan bu işçi kitlesi, geleceğini göremiyor. Şimdiden Filipinler, Katar'a işçi gönderilmesini yasakladı. Diğer Filipinli işçiler, ülkelerine çağrılmaktan endişe duyuyor. Aynı durum, Katar'daki tüm göçmen işçiler için de geçerli. Şunu da vurgulamadan geçmeyelim: Katar, dünyada Gayri Safi Yurt İçi Hasıla bazında dünyadaki "en iyi ülke." Uluslararası ilişkiler derslerinde Katar ballandıra ballandıra anlatılır. Duyan da Katar vatandaşlarının hepsinin bir eli yağda, bir eli balda zannedecek. 2022 Dünya Kupası (savaş çıkmazsa, kriz derinleşmezse) Katar'da yapılacak. Katar'daki stadyum inşaatlarında binlerce işçi çalışıyor. Bu işçiler öyle kötü koşullarda çalışıyor ki bu mesele, başka bir yazıya konu olacak kadar uzun sürer. Hatta Uluslararası Af Örgütü FIFA'yı "Turnuvanın insan hakları ihlalleri üzerine inşa edilmesini önlemekte tamamen başarısız olmakla" suçladı.

Bölgenin zenginleri, petrol sahipleri kapışıyor, olan yoksullara oluyor. Bu zıtlasmalar savaşa evrilirse (düşük bir ihtimal değil) çok daha büyük sorunlar bizi bekliyor olacak. Elimiz kolumuz bağlı değil. Bölgenin en aktif, en dinamik muhalefet unsurları Türkiye'de bulunuyor. Ve aslında tüm Ortadoğu coğrafyasının umudu da biziz. Üzerimizdeki ağır sorumluluğun bilincine uygun hareket edersek her şeyin çok daha güzel olması mümkün. Aksi halde nefes almak bile zor olacak.

Genç Karl Marx: Marx İlham Vermeye Devam Ediyor

V. U. Arslan

Kapitalizmin son büyük krizi, bitmeyen savaşlar ve emperyalist barbarlık karşısında kapitalizmin bilimsel eleştirisi ve devrimci sosyalizmin tükenmeyen eylemsel gücü... Marksizmin kapitalizmin yegane alternatifi olarak bitmeyen ilham kaynağı oluşunda şaşırarak bir şey yok. İşte bunun son örneği, gayet başarılı bulduğumuz **Genç Karl Marx** filmi.

Film Türkiye’de sadece 19 salonda kendisine yer bulabilirken salon başına en fazla izleyici çeken film olmayı başarmış bile.

K.Marx, F.Engels, Jenny Marx, Mary Burns, Proudhon, Bakunin, Max Stirner, Bruno Bauer, Wilhelm Weitling, Moses Hess... Bütün bu isimleri “başarılı” olduğunu duyduğumuz bir filmde izleme fikri bile bizleri heyecanlandırmaya yetiyordu ki “Genç Karl Marx” gerçekten de bu zorlu işin altından kalkmayı başarmış. Göze çarpan kimi eksiklikler yok değil, bunlara da girmek olmazdı...

İki saatlik bu film, yönetmen **Raoul Peck** imzalı. Haitili bir siyah ve Kongo’da uzun bir süre kalmış anti-emperyalist Peck’in önceki çalışmaları köklerini yansıtıyor. İlk belgesel çalışmasını Afrika’da anti-sömürgeci mücadelesiyle ilham kaynağı olan, bağımsız Kongo’nun ilk başbakanı ve CIA damgalı bir darbede katledilen Lumumba’yı öyküleştirdiği “**Lumumba Peygamberin Ölümü**”nü 1992’de çekerek gerçekleştiren son belgeselinin adı da yine bizlere Peck’in muhalif kimliği hakkında fikir veriyor: **I am not Your Negro!**

Gelgelelim Karl Marx’ı anlatmak, muhalif olmaktan ya da genel olarak sistem eleştirisinden epey farklı bir iştir. Antiemperyalizm ve ezilenler temalarında kurguyu oluşturmak daha kolaydır, ama **söz konusu olan Karl Marx gibi hala yürüyen sınıf mücadelesinin bir tarafı ve akademi ve siyasette başlıbaşına**

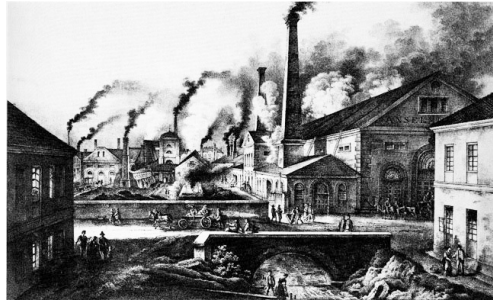
koskoca bir tartışma konusu ise mesele çok daha çetrefilli hale gelir. Marksizmin burjuva ve küçük burjuva karşıtları ile yapılan tartışmaların üstesinden gelmek ayrı bir konu; Marksizmin Stalinist, Batı Marksizmi ve devrimci Marksist yorumları arasında nerede durulacağı ayrı bir konudur. Peck neyse ki bu çetrefilli işte baltayı taş vurmuyor. **Batı Marksizmi**, “örtük” idealist Marx ile “kaba” materyalist Engels arasında farklılıklar bulmakta pek heveslidir. Bu açıdan film, hiç de öyle bir yerde durmaz; birbirlerini tamamen bütünleyen Marx ve Engels figürlerini sunmaktadır. Filmin genç Marx hakkında olmasını (1843-48) “*genç Marx*” ile “*olgun Marx*” arasında kopuşlar olduğunu savunan yapısalcılığın bir etkisi olarak görmek de bir hayli zorlama bir yorum olacaktır. Diğer taraftan film Bob Dylan’ın parçası eşliğinde bittiği esnada fonda Che’nin, Lumumba’nın, Occupy Hareketi’nin görüntüleri geçerken 100. yılında Ekim Devrimi ve önderlerine yer verilmemesi, ciddi bir perspektif eksikliğini ifade etmektedir.

Senaryonun titizliği, diyalogların ve kişilerin inandırıcı olması, zamanın ruhunun izleyiciye aktarılabilmesi, Marksizmin düşünsel gelişiminin seyri, karmaşık politik tartışmaların altının doldurulabilmesi ve sanatsal ifade gücünün yüksek olması açısından Genç Karl Marx oldukça başarılı... Bütün bu yönleriyle filmin öne çıkan kısımlarını ele alalım...

MARX VE ENGELS: YOLLAR BİRLEŞİR

Senaryo, kronolojik sırayla giden olaylar dizgisi ve belirli ölçüdeki kurmacanın birleşmesinden oluşuyor. Örneğin, Engels'in **Mary Burns** ile tanışmasının Engels'in babasının fabrikasındaki bir sınıf kavgası vesilesi ile gerçekleşmesi ya da Engels'in İrlandalı bir işçiden sağlam bir yumruk yemesi gibi detaylarda kurmacanın daha sık devreye girdiğini görüyoruz. Ayrıca Marx ve Engels'in birbirlerine yüklenerek berbat şekilde başladıkları Paris buluşmasının beraber satranç oynadıkları ve aşırı şekilde alkol tükettikleri bir geceden sonra büyük bir dostluğa dönüşmesi de "eğlenceli" olmanın dışında gerçeklikten bariz bir şekilde uzak duruyor. Şöyle ki Marx ve Engels filmde denildiği gibi Berlin'de değil, Marx'ın **Ren Gazetesi**'nde çalıştığı Köln'de buluşmuş ve farklı görüşleri savundukları için (Engels Marx'ın aksine henüz sol Hegelcilikten kopmamıştır) bu görüşme olumsuz bir havada geçmiştir. Ne var ki aradan geçen zamanda ikili birbirlerinin yazılarını okumuş, birbirlerinden haberdar ve farkındalığı olan bir durumdadır. Yine Marx'ın **Feuerbach Üzerine Tezler**'deki meşhur **11.Tez**'inin (filozoflar sadece dünyayı anlamaya çalıştılar mesele onu değiştirmek) Marx tarafından ortaya konuş şeklini (Engels'e Paris sokaklarında sarhoş gezerken seslenme biçiminde) de filme renk katma çabası olarak okuyabiliriz. Film endüstrisinin gerektirdikleri ve izleyiciye dokunma kaygısı yönetmeni bu tarza doğru kaydırmaktadır. Nitekim Peck, Genç Karl Marx filmiyle izleyicisinin karşısına daha farklı bir Marx ile çıkmak istemektedir. **Yaşlı, saygıdeğer ve biraz da soğuk filozof Karl Marx yerine dahi olma yolunda ilerleyen, genç, kanlı canlı, yürekli devrimci K. Marx imajı filmde öne çıkmaktadır.** Ki gerçeklerle tamamen bağdaşan bu imaj, burjuva toplum ve değerlerinden duyulan tiksintiye, her türlü kariyer ve maddi olanakları sistem karşıtı mücadele uğruna terk edişi, tehlikeleri göze alışı, entelektüel heyecan ve disiplinli çalışmayı, teori ile pratiğin birliğini, uluslararası örgütlenme ve enternasyonalist perspektifi ifade ettiği ölçüde Marx'ı yeni kuşaklara ilham veren bir düşünce ve eylem insanı olarak yeniden ele alıyor.

August Diehl, Marx'ı canlandırırken büyük bir başarı gösteriyor ve kafalarımızdaki Marx imajıyla uyumlu bir portre çiziyor: Kirli, küstah, tutkulu, zeki, sivri dilli, alaycı, çalışkan, yaratıcı, keskin vb'leri ile tarif edebileceğimiz çılğın dahi tipi. Stefan Konarske, ise Engels'i canlandırırken bizlere olduğundan daha "renkli" bir canlandırma içerisindeymiş gibi geldi. Oldukça zeki bir kadın olan **Jenny Marx, bütün aristokratik köklerinden politik bir bilinçle kopmuş, boğuştuğu tüm yoksunluklara rağmen bundan pişman olmayan ve Marx ile Engels'e teorik meselelerde ayak uydurabilen bir kadın olarak resmedilmiştir.** Mary Burns ise geldiği İrlandalı işçi kökenlerini yansıtacak şekilde doğrudan, samimi, ikirciksiz; aynı zamanda geleneksel

Filmde çarpıcı bir şekilde betimlenen bir diğer nokta, o sıralar dünya kapitalizminin lokomotifini olan İngiltere'dir. Aşırı gürültülü dev makineler, çocuk işçiler, emekçilerin sefaleti, kalabalık pis mahalleler... Bir fabrikatörün oğlu olan Engels, kapitalist üretimin kalbinde bir yandan yeni bir çağın başlangıcında olduğunu gayet farkındadır, diğer yandan da emekçi sınıfların sefaleti karşısında çarpılmıştır. Engels 1842'de Manchester'a vardığında Çartist hareket ikinci dalgasını yaşamaktadır.

aile kavramı ve değerleriyle köprüleri atmış, sınıf bilinçli zeki bir kadın olarak filmde sürükleyici bir yere sahip. Yan rollerden küçük burjuva sosyalizminin temsilcisi **Proudhon**, zamanında Fransa'daki "önemli adam" pozisyonuyla bir miktar burnu havada olacak şekilde inandırıcı bir biçimde çizilirken birkaç sahnede hızla gelip geçen genç Bakunin de tüm dünyada sahip olduğu "enerjik" ve "yırtık" imajını anımsatacak şekilde filmde yerini almış. Zamanında cafcıcaflı söylevleri ve eylem adamı kimliği ile ön planda olan **Weiting** de filmde başarıyla resmedilenlerden.

ZAMANIN ATMOSFERİNİN BETİMLENMESİ

"*Genç Karl Marx*" Avrupa'da **1848 devrim dalgası** adım adım yaklaşırken Avrupa'nın 3 temel ülkesi Almanya, Fransa ve Britanya'daki durumu oldukça başarılı biçimde betimliyor. Zamanın ruhu izleyiciye etkileyici şekilde aktarılmış. Filmin Prusya'daki baskıları, Fransa'daki ortamı ve devrimci çalışma atmosferini, Britanya'daki sanayi ve işçi sınıfını anlatan görsel sahneleri gayet çarpıcı.

Film, o dönem Prusya'da hüküm süren **orman kaçakçılığı yasası** yüzünden özel mülk durumundaki ormanlarda yakacak için kuru dalları toplayan köylülerin çoluk çocuk acımasızca saldırıya uğraması ile başlar. Yönetmen, köylülerin vahşi şekilde cezalandırılmasını ve buradan çıkışla sınıf çatışmasını olabildiğince sarsıcı bir şekilde

anlatmak ister. Filmde daha sonra Marx'ın gördüğü bir kabus vesilesiyle bu konuya tekrar dönülür. Rüyada köylüler kılıçtan geçirilmektedir. Toprak soylusu junkerlere köylüleri bizzat cezalandırma yetkisi veren bu yasanın gaddarlığı, mülk sahibi sınıfların ve onların devleti olan Prusya monarşisinin gaddarlığıdır ve tam da karşıt sınıfsal çıkarılardan kaynaklanmaktadır. Marx'ın üslubunun küstah ve "kaba" oluşu, ki filmde de bu konu bariz bir şekilde sunulur, başlı başına yerleşik kalıpların oldukça dışındadır. Marx konuyu bu konuyu şu şekilde açıklar: "*...Çevresindeki yoksulluğun acı çığlığını sık sık işitmek zorunda kalan bir insan, düşüncelerini zarif ve yumuşak imgelerle dile getirebileceği estetik inceliği kolayca yitirir...*"

Orman kaçakçılığı meselesinin esas tarihsel önemi, o dönem Ren Gazetesi'nin editörlüğünü yapan Marx'ın bu mesele üzerinden **ilk defa ekonomiye ve sınıf meselesine odaklanmasına vesile olmasıdır.** Devlet ile özel mülkiyet, Prusya monarşisi ile toplumu oluşturan farklı sınıfların birbirlerine karşı konumlanışlarını ele alan Marx, radikal demokratlıktan komünizme doğru ilerlemeye başlayacaktır.

Ren Gazetesi'nin basılması, yazı kadrosunun içine düştüğü açmaz ve muhalefete göz açtırılmaması, Prusya'da süren polis devleti atmosferini betimlemektedir. Siyasi sürgünlerin sığınağı devrimler ülkesi Fransa'daki durum ise bambaşkadır. **Anarşist Proudhon** ve diğerleri, rahatça toplantılar düzenlemekte, diğer ülkelerden siyasi sürgünler yayınlar çıkarıp organize olabilmektedirler. Ama Fransa aslında o kadar da özgür değildir. Marx'ın eleştirileri yüzünden camı sıkılan Prusya kralının ricası üzerine *Vorwärts (İleri)* kapatılır ve Marx sınır dışı edilir. Filmde çarpıcı bir şekilde betimlenen bir diğer nokta, o sıralar dünya kapitalizminin lokomotifini olan İngiltere'dir. **Aşırı gürültülü dev makineler, çocuk işçiler, emekçilerin sefaleti, kalabalık pis mahalleler...** Bir fabrikatörün oğlu olan Engels, kapitalist üretimin kalbinde bir yandan yeni bir çağın başlangıcında olduğunu gayet farkındadır, diğer yandan da emekçi sınıfların sefaleti karşısında çarpılmıştır. Engels 1842'de Manchester'a vardığında Çartist hareket ikinci dalgasını yaşamaktadır. İşçi sınıfının içerisinde bulunduğu zor şartlar ve verilen mücadele Engels'in işçi sınıfından ilham almasına vesile olmuştur. "**İngiltere'de Emekçi Sınıfının Durumu**" gibi zamanı için bir deha olan kitabını yazarken bir yandan da genç Marx'ın Hegelci diyalektiği aşmakta olduğunu fark etmiştir. Marx ayrıca **1844 Silezya dokumacılarının ayaklanması** sayesinde Engels ile işçi sınıfının merkezi önemi konusunda benzer sonuçlara ulaşmıştı. Neticede Marx'ın ikametgahı Paris, Engels'i kendisine çekmekteydi. Paris'te sıkı dostu haline gelen Marx'a verdiği tavsiye de İngiliz ekonomi-politikçileri okuması gerektiğidir. "*Hayatın merkezinde bunlar var. İngilizce okuyabilir misin?*" Marx'ın Engels'e verdiği cevap kendisine özgüdür: "*Çabuk öğrenirim, sorun değil.*" Ve Marx

Filmin başındaki ilk kapişma, Marx ve **Genç Hegelciler** arasında yaşanır. Ren Gazetesi basılmış ve yasaklanmıştır. **Bruno Bauer ve Max Stirner**'in de aralarında bulunduğu Genç Hegelciler, Marx'ı ve gazetede kullandığı radikal üslubu suçlamaktadır. Marx ise Genç Hegelciler'i üstü kapalı literatür taraması yapmakla ve "üstü kapalı fikirlerin üstü kapalı özetleri" ile yetinmekle suçlar. Marx, politik mücadelenin tam göbeğinde bir gazetecilik faaliyeti yürütürken (orman kaçakçılığı meselesinde olduğu gibi) yazdığı sert makaleler sonrası Ren Gazetesi şimşekleri üzerine çeker ve kapatılır. Genç Hegelcilerle ayırım tabi ki bu konuyla sınırlı değildir. Marx, başı üzerinde duran **Hegel'i ayakları üzerine oturtmakta, Alman idealizminden kopmaktadır, oysa genç Hegelciler idealist formülasyonlara takılıp kalmışlardır. Marx, ise orman kaçakçılığı yasası üzerinden ilerlemeye devam ederek tarihsel materyalizme ulaşacak ve sınıf mücadelesini tarihin devindirici gücü olarak keşfedecektir. Genç Hegelciler, gerçek politik mücadele yerine teolojik tartışmalara ve tanrıtanımsızlık propagandasına boğulmuşlar ve tıkanmışlardı.**

artık tüm konsantrasyonuyla David Ricardo okumaktadır.

Zamanın ruhu açısından gözümüzden kaçmayan bir noktaya daha değinmek gerekir: **Kadim Yahudi düşmanlığı!** 1840'larda da durum farklı değildir ve dış görünüşünden Yahudi kökenli olduğu tahmin edilebilen Marx da bu ayrımcılık ve nefretten payına düşeni almaktadır. Gerçi bugün de durum değişmiş değil; Marx'a, Troçki'ye ve genel olarak Bolşeviklere saldırmak isteyen bazı sağcı ahmakların hala kullandığı bir silahtır anti-semitizm. Marx'ın yanı sıra filmde geçen Bruno kardeşler, Moses Hess gibi tarihsel isimlerin de Yahudi kökenli olması, Yahudi soykırımının Avrupa ve tüm dünya için ne kadar büyük bir kayıp olduğunu bir kez daha gözler önüne seriyor. Yahudiler Avrupa'nın neredeyse tamamında yerleşik bir azınlık olarak genel anlamda sosyalizme eğilimli ve içerisinden çok yetenekli insanlar çıkaran bir halktı. Onlarsız bir Avrupa'nın çok yavan olduğu ortadadır.

POLİTİK "KAPIŞMALAR"

Filmin geçtiği 1843-47 yılları arasında Marx ve Engels, Alman idealizmini ve radikal demokrattığı aşarak Marksizmi geliştirmişlerdir. Sosyalizmin bilimsel temellerinin atılması sırasında Marx ve Engels muhattaplarıyla birçok felsefi ve politik tartışmaya girmiş ve bunlar sayesinde fikirlerini geliştirme imkanı bulmuştur. **"Genç Karl Marx" bu tartışmaları işlese de ve aynı zamanda polemiklerde birçok**

kez orijinal metinleri kullansa da izleyici açısından meseleleri kavramak o kadar kolay değil. Konuların derinliği bir yana tartışmaların peşi sıra birbirini takip etmesi de filmin özellikle bazı bölümlerde "kapalı" kalmasına yol açıyor. Diğer taraftan söz konusu olanın bir eğitim çalışması değil, sinema filmi olduğunu akılda tutmak gerekir. İzleyicinin tembellik yapmaması ve film öncesi ya da sonrasında konu üzerinde çalışması yararlı olacaktır. Belki bu yazının bundan sonrasında yapacağımız açıklamaları izleyicilere bu açıdan bir miktar faydalı olabilir. **Elbette filmin ikinci kez izlenmesinin gayet faydalı olacağını belirtmek gerekir.**

Filmin başındaki ilk kapişma, Marx ve **Genç Hegelciler** arasında yaşanır. Ren Gazetesi basılmış ve yasaklanmıştır. Bruno Bauer ve **Max Stirner**'in de aralarında bulunduğu Genç Hegelciler, Marx'ı ve gazetede kullandığı radikal üslubu suçlamaktadır. Marx ise Genç Hegelciler'i üstü kapalı literatür taraması yapmakla ve "üstü kapalı fikirlerin üstü kapalı özetleri" ile yetinmekle suçlar. Marx, politik mücadelenin tam göbeğinde bir gazetecilik faaliyeti yürütürken (orman kaçakçılığı meselesinde olduğu gibi) yazdığı sert makaleler sonrası Ren Gazetesi şimşekleri üzerine çeker ve kapatılır. Genç Hegelcilerle ayırım tabi ki bu konuyla sınırlı değildir. Marx, başı üzerinde duran Hegel'i ayakları üzerine oturtmakta, Alman idealizminden kopmaktadır, oysa genç Hegelciler idealist formülasyonlara takılıp kalmışlardır.

Yaşlı, saygıdeğer ve biraz da soğuk filozof Karl Marx yerine dahi olma yolunda ilerleyen, genç, kanlı canlı, yürekli devrimci K.Marx imajı filmde öne çıkmaktadır. Ki gerçeklerle tamamen bağdaşan bu imaj, burjuva toplum ve değerlerinden duyulan tiksintiyi, her türlü kariyer ve maddi olanakları sistem karşısı mücadele uğruna terk edişi, tehlikeleri göze alışı, entelektüel heyecan ve disiplinli çalışmayı, teori ile pratiğin birliğini, uluslararası örgütlenme ve enternasyonalist perspektifi ifade ettiği ölçüde Marx'ı yeni kuşaklara ilham veren bir düşünce ve eylem insanı olarak yeniden ele alıyor.

Marx, ise orman kaçakçılığı yasası üzerinden ilerlemeye devam ederek tarihsel materyalizme ulaşacak ve sınıf mücadelesini tarihin devindirici gücü olarak keşfedecektir. Genç Hegelciler, gerçek politik mücadele yerine teolojik tartışmalara ve tanrıtanımazlık propagandasına boğulmuşlar ve tıkanmışlardı. Bunlarla hesaplaşmak için Marx'ın tartışmayı derinleştirilmesi ve felsefi açılardan muhataplarını çürütmesi gerekecekti. Bu yolda Genç Hegelciliğe karşı Engels ile birlikte kaleme aldığı **Kutsal Aile** (Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi), **Alman İdeolojisi** ve **Yahudi Sorunu** eserleri ortaya çıkacaktır. Filmde dikkat çeken bir nokta da kitaba "Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi" ismini veren kişinin Jenny Marx olarak geçmesidir.

Filmdeki bir diğer önemli tartışma **Proudhon** ile yaşanır. 19.yy Fransasında derin izler bırakan anarşizmin kurucu ideologlarından Proudhon, küçük burjuva zanaatkarlar ve esnafın temsilcisi olarak bir çeşit "sosyalizm" teorisi geliştirir. Yönetmen bu durumu Proudhon'un yaptığı bir konuşmada daha çok küçük burjuva kesimlere hitap etmesi üzerine bir işçinin sözünü kesip işçilerin varlığını hatırlatmasıyla ifade eder. Proudhon ile polemik O'nun ünlü sözü "**mülkiyet hırsızlıktır**"daki paradoks ile devam eder. Jenny Marx durumu ortaya koyar: "**mülkiyet hırsızlık, hırsızlık nedir? Mülkiyete yapılan bir saldırı mı?**" Jenny Marx, mülkiyetin bu şekilde ortaya konması sorununu, anarşizmin başlıca kusuruyla bağdaştırır: "**imaj ve imgelerle uğraşmak, kendi kuyruğu peşinde dolaşan kedinin durumuna benzer.**" İmajlar, imgeler ve kavramlar; anarşizmde havada asılı gibidir; maddi temellerinden kopuk bir şekilde karşıtlık ilişkisi kurmakta kullanılırlar. Bu karşıtlıklar da haliyle Proudhon'un küçük mülk sahiplerinin sesi olarak mülkiyet karşıtlığı yapması gibi içi boş

imgeler olmanın ötesine gidemez. Proudhon Marx ve Engels'e çok satan kitabı Sefaletin Felsefesi'ni bizzat verir ve "**eleştirilerinizin kırbacını bekliyorum**" der. Filmde bu sahne daha yumuşak bir diyalogla verilir ve yine filmde Proudhon ekler: "ama lütfen birbirimize karşı kırıcı olmayalım" Marx ve Engels, Proudhon'a cevaben yazdıkları ve tarihsel materyalizmi ilk defa sistematik olarak ele aldıkları "Felsefe'nin Sefaleti" ise Proudhon'un temelsiz formülasyonları için epey ağır darbe olacaktır. Marx daha sonraları "**bu kırbacı, Felsefe'nin Sefaleti ile dostluğumuzu ilelebet sona erdiren biçimde yedi**" diyecektir.

Filmde öne çıkan bir diğer tartışma da Manchester'da Marx, Engels ve Mary Burns'un bir kapitalist girişimci ile olan kavgasıdır. Konu çocuk işçiliğidir. 3'lü kıvrak zekaları ve hazır cevaplılıklarıyla kapitalistin üstüne giderlerken girişimci liberal iktisatın bugün de hala kullandığı önermeleriyle tartışmada ayakta kalmaya çalışır. Tabi ki bu tam da mümkün olmaz. Bu polemik ile yönetmen adeta Marx ile, tilmizleri üzerinden Adam Smith kavgasını sunmuştur.

Filmde göze batan hataların başında alt yazı yanlışlıkları geliyor. Proudhon'un kitabının "Yoksulluğun Felsefesi" olarak verilmesi gibi. İster istemez çeviriyi yapanların konuya biraz uzak oldukları izlenimine kapılıyoruz. Benzer bir hata ya da çeviri hatası olmanın ötesinde yanlış bilgi örneği olarak Marx ve Engels'in katıldığı **Adiller Birliği**'nin isminin Eşitler Birliği olarak geçmesi var. Sürgündeki Alman işçi ve terzilerin 1836'da kurduğu Adiller Birliği, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde örgütlüydü. Marx ve Engels, Adiller Birliği'ne katıldıktan sonra örgütün içerisindeki küçük burjuva eğilimlerle kavga başlayacaktır. Adiller Birliği'nin sömürü sistemine karşı ideolojik konumlanış olarak

ahlaki prensipleri öne çıkarması ve eylem tarzının açık kitlesel sınıf mücadelesi yerine Fransız Devrimi'nden kalma komplocu öğelere ağırlık vermesi karşısında Marx ve Engels bilimsel sosyalizmi örgütte hakim kılmak için mücadeleye girişirler. **Weitling** ile kavgıya da bu fikrinsel ayrılıkların sonucudur. Ateşli bir konuşmacı ve eylem adamı olan Weitling teorik temellendirmeleri küçümsediğinde Adiller Birliği'nin bilimsel bir programa ihtiyacı olduğunu vurgulayan Marx o ünlü çıkışını yapacaktır: "**Cehaletin şimdiye kadar kimseye bir faydası olmamıştır**". Buna karşın Weitling, bugün de hala sıkça kullanılan karşı eleştiriye gündeme getirir: "*eleştiri... karşıda hiçbir şey kalmayınca kendi kendini yiyip bitirecek eleştiri...*" Bugün de teoriyi önemsemeyen dar kafalı bu itiraz, o dönem kapitalizme karşı bilimsel sosyalizmin inşa edildiği bir sırada herhalde her zamankinden daha da dardır.

Adiller Birliği'ndeki tartışmaları kazanan Marx ve Engels'in çabalarıyla Adiller Birliği bilimsel sosyalizme doğru yön değiştirir. En başta örgütün ismi Komünistler Birliği olarak değiştirilir, örgütün şiarı da artık "bütün insanlar kardeşlerdir" değildir; bunun yerini "**bütün dünyanın işçileri birleşsin**" alır.

Marx ve Engels'in müdahaleleri sonucu büyük değişiklikler geçiren örgüt, Marx ve Engels'ten Komünistler Birliği'nin programını açıklayan bir manifesto yazmasını istediklerinde bugün de hala tüm dünyada basılmaya devam eden insanlık tarihin en büyük eserlerinden biri ortaya çıkar. Film 1848 Devrimi'nin hemen öncesinde, Komünist Manifesto'nun yazım süreci sancılı geçen, ama nihayetinde tüm dünyayı bugün de etkilemeye devam eden bu dev eserin yazılış serüveniyle final yapar.

Mavi Marmara Meselesi

Ali İhsan İbkal

“AKP, 20 milyon doların üzerine kondu.” Haber sayfalarına bu sayede tekrar düştü Mavi Marmara baskını. Aradaki ilişkilerin “normalleşmesi” için anlaşma gereği İsrail’den 20 milyon dolar alındı. Baskında ölen ya da yaralananların ailelerine verilmek üzere... Ne var ki Maliye Bakanlığı bu kişilerin “gereksiz zenginleşecekleri” gerekçesiyle parayı vermeye yanaşmıyor. Haber yayılınca Bakanlık alelacele bir açıklama yayınladı. Bu açıklama da kabahatlerini örtmekten ziyade karşı tarafı oyalamak niyeti taşıyor. Esas “gereksiz zenginleşenler” Mavi Marmara’yı da paraya çevirirken, sürecin bugüne kadar nasıl geldiğini tekrar hatırlamak gerekiyor.

AŞDOD’DA BİR GEMİ DEMİRLİYOR

İHH’nın Gazze’ye “insani yardım” göndermek amacıyla kullandığı Mavi Marmara gemisi 28 Mayıs 2010’da Antalya limanından yola çıktı. Kıbrıs’ın güneyinde İngiltere, İrlanda, Cezayir, Kuveyt ve Yunanistan’dan gelen gemilerle birleşti ve filo rotasını buradan Gazze’ye çevirdi. İsrail’e 70-80 mil (130-150 km) kala İsrail ordusu filodan yönünü değiştirmesini talep etti. Mavi Marmara’nın kaptanı Gazze’ye gideceklerini söyleyerek talebi reddetti.

Bu çağrılar 3.5 saat boyunca devam etti, ardından geminin dışarı ile irtibatı kesildi ve gemi takibe alındı. 1 saat sonra gemi zodiac botlar ve helikopterler ile çevrelenmişti. 1.5 saatlik bekleyişin ardından İsrail askerleri gemileri bastılar. Baskının sonucunda gemide bulunan 10 kişi öldü, 60 kişi yaralandı. İsrail ordusunun ele geçirdiği Mavi Marmara, diğer gemilerle birlikte Aşdod limanına demirlendi.

Günler öncesinden; filo daha yola çıkmadan evvel, İsrail gemileri Aşdod’a yönlendirmek, yardımı devralıp kendisi dağıtmak ve yolcuları ülkelerine geri göndermek istediğini belirtmiş; İHH yetkilileri ise rotalarının Gazze olduğunu, zaten sadece insani yardım götürmekte olduklarını söylemişlerdi. İsrail’in yardımı devralıp ne yapacağı elbet aşikardır. Peki, İHH Gazze’ye ne götürüyordu?

O zamanlar bu kadar bilinmeyen İHH ismine günümüzde oldukça aşinayız. 2014’te gündeme gelen MİT tırları operasyonu için de ilk söylenen tırların İHH’ya ait olduğu ve Suriye’ye “insani yardım” götürmekte olduklarıydı.

Sonra, bu sefer ODTÜ’de; ileride El-Kaide ile bağlantılı olduğu ortaya çıkacak Mescit Topluluğu ismiyle çalışma yürüten öğrenciler İHH masası açmaya çalışmışlardı. İlginçtir(!) Mavi Marmara baskınında yaralanan Erdiç Tekir’in de Rusya tarafından tutuklanan 250 Çeçen cihatçının serbest bırakılması için 1996’da Avrasya Feribotu’nu kaçırarak silahlı 9 kişiden biri olduğu ortaya çıktı.

İSRAİL’LE “ANORMAL” İLİŞKİLER

Olayın ardından ikinci bir “one minute” fırsatı yakalayan AKP hükümetinden İsrail’e tepki gecikmedi. Dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu: “İsrail işlediği suçun hesabını vermek zorundadır. İsrail uluslararası toplumdan özür dilemek zorunda”, “Türkiye’nin 11 Eylül’ü” gibi açıklamalar yaparken, dönemin Başbakanı Tayyip Erdoğan “Bu olaydan sonra artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak” diyordu. Vakit gibi yandaş yayın organları ise işi savaş çığırtkanlığına vardırılmışlardı.

Uzun süredir AKP hükümetinin icraatlerinin toplumdaki meşruiyetini sağlama görevini üstlenen Kurtlar Vadisi dizisinin ekibi de bu furyaya katıldı ve aynı sene Kurtlar Vadisi Filistin filmi çekildi. Filmde Mavi Marmara’nın ardından yerinde duramayan Polat Alemdar İsrail’e gidiyor, olayın sorumlusu generalden intikamını alarak “yüreklerle su serpiyordu”. Tabi AKP’nin fantezi dünyasında generali öldüren Alemdar, gerçek hayatta bu general hakkında çıkarılan yakalama kararının 2016’da İsrail’le “normalleşme” adına geri alınacağını bilmiyordu. Şükür ki AKP çok geçmeden Alemdar için halka açıklanması gereken yeni bir dış politika

fiyaskosu buldu (Suriye).

Hükümetin bu sert söylemlerinin İsrail’le ekonomik ilişkileri nasıl etkileyeceği de merak ediliyordu. Sonuç şaşırtmadı: Etkilemedi! Belli ki dış politikadaki gürburlük çıkışlar sermayenin çıkarlarının önüne geçemiyordu. ICIC verilerine göre, İsrail’in Türkiye’ye ihracatı 2010 yılı Haziran ve Temmuz aylarında aylık 100 milyon dolar tutarındaydı ve ICIC bu tutarın filo krizi öncesindeki aylık tutara eşit olduğunu belirtmişti. Türkiye’nin İsrail’e ihracatında da benzer şekilde pek oynama olmamıştı. 2015 yılına gelindiğinde ise 2009’dan bu yana İsrail-Türkiye ticaret hacmi yüzde 19 oranında artmıştı.

Süreç karşılıklı hamleler ile devam etti. Türkiye, İsrail’in baskın için özür dilemesini bekliyor; İsrail’den ise “bir özür gerekiyorsa bu Ankara’dan gelmeli”, “İsrail askerleri, Marmara terör gemisinde bulunan bütün teröristleri öldürmedikleri, sadece 9 Türk öldürdükleri için özür dilerim” gibi alay eden yanıtlar geliyordu. AKP de 1 sene sonra ikinci bir filoyu Gazze’ye göndermeye niyetlendiyse de, sonradan (ABD’den gelen baskının da etkisiyle) geri adım attı. Derken 2013 yılında İsrail birdenbire baskından dolayı özür diledi.

Başbakanlık Ofisi’nden yapılan açıklamada Başbakan Binyamin Netanyahu’nun, 2010’da Mavi Marmara gemisine düzenlenen baskın sonucunda 9 Türk vatandaşının ölümüne neden olan hatalar yüzünden Türkiye’den özür dilediği bildirildi. İsrail Başbakanı Netanyahu’nun Mavi Marmara olayında hayatını kaybedenlerin ailelerine tazminat ödemeyi kabul ettiklerini açıkladığı da bildirildi. Buna karşılık Ahmet Davutoğlu’ndan “İstediğimizi aldık” açıklaması geldi.

Oysa ki alamamışlardı. Konuşmasına “Geriye 3 talep kalmıştı. Özür, tazminat ve ambargonun kaldırılması” diye devam eden Davutoğlu, kaldırılmasını istediklerinin ambargo değil abluka olduğu gerçeğini hasır altı etti. İsrail ablukayı kaldırmaya yanaşmamıştı. İsrail’in özü boşa değildi; pazarlığın görünmeyen yüzünde AKP’nin İsrail’in koşullarını Hamas’a kabul ettirmeye çalışan bir arabulucu rolü üstleneceği konuşuluyordu.

Öte yanda Sunday Times’a konuşan bir İsraili savunma yetkilisi Suriye’deki iç savaş konusunda “ortak endişeleri” paylaştıklarını belirtiyordu. Enerji projeleri için ortaklık planları yapılırken bir yandan da Ortadoğu’da ibre iyiden iyiye Suriye’ye dönerken hükümet son bir yıldır Esad’a Esed demeye başlamıştı.

2016’ya gelindiğinde karşılıklı görüşmelerden anlaşma aşamasına geçildi. Halihazırda normal olan ilişkilerin “normalleşmesi” için son dönemece girilmişti. Anlaşmadan Türklerin Gazze’de yeni bir elektrik santrali, (Almanya ile işbirliği çerçevesinde) bir deniz suyu arıtma tesisi ve bir hastane inşa etmelerine izin; Türkiye’nin Mavi Marmara olayına karışmış olan İsraili yetkililere karşı açılmış tüm yasal süreçleri sona erdirmesi ve İsrail’in Mavi Marmara olayında öldürülen ya da yaralananların ailelerine para sağlayacak Türkiyeli bir insani yardım fonuna 20 milyon dolar aktarması kararları çıktı. Çıkan kararlara ilk tepki ise İHH’dan geldi.

İSRAİL İLE İLİŞKİLER "NORMALLEŞİYOR" ... AKP İsrail'in Mavi Marmara aileleri için ödediği 20 milyon dolara el koydu.

Maliye Bakanlığı yaptığı açıklamada gecikme yada ödeme yapılmaması gibi bir durum olmadığını, farklı tutarlarda tazminat taleplerinde bulunduğu için her aileye ödenecek tutarın belirlenmesinin zaman aldığını belirtti. Kendilerine neredeyse 9 aydır çözemedikleri bu karmaşık matematik probleminin çözümünde başarılar diliyoruz; ama bu işin adı açık açık o 20 milyon doların üzerine konmaktır.

OYSA NE ÇOK AYET VARDI 90’LARDA

“Türkiye ile İsrail arasında yapılacak bir anlaşmanın Türkiye, Filistin halkı ve Ortadoğu halklarının aleyhine olduğunu düşünüyoruz” diyen İHH, açıklamasında AKP’ye bir zamanlar beraberce kaldırılmasını istediklerinin ambargo değil abluka olduğunu hatırlatıyor; davalardan vazgeçilmeyeceğini, ödenmesi gereken tazminat bedelinin 20 milyon değil en az bir milyar dolar olduğunu söylüyordu.

İşte son çıkan haberler AKP’nin bu 20 milyon dolara da göz koyduğunu söylüyor. Maliye Bakanlığı yaptığı açıklamada gecikme yada ödeme yapılmaması gibi bir durum olmadığını, farklı tutarlarda tazminat taleplerinde bulunduğu için her aileye ödenecek tutarın belirlenmesinin zaman aldığını belirtti. Kendilerine neredeyse 9 aydır çözemedikleri bu karmaşık matematik probleminin çözümünde başarılar diliyoruz; ama bu işin adı açık açık o 20 milyon doların üzerine konmaktır. AKP hükümeti Gazze davasını 20 milyon dolara satmıştır.

3 sene önce “Eğer otorite Türkiye’de bizsek; biz zaten izni verdik.” diyen Tayyip Erdoğan, çoktan çark edip “Siz kalkıp da Türkiye’den böyle bir insani yardımı götürmek için günün başbakanına mı sordunuz?” demeye başladı bile. Ardından gelen Cem Küçük’ün “Ak Parti’nin radikal İslamcılarla, Mavi Marmara’daki manyak tiplerle yolunu ayırması lazım” sözleri ise yandaş basını birbirine kattı. Tarafların birbiri Twitter üzerinden FETÖ’cülükle suçladığı tartışmalar bir süre devam etti.

Bu tartışmaları anlamak kolay; Gazze davası

yıllarca İslamcı cenah için güçlü bir motivasyon kaynağı olmuştu. 90’larda mazlum olmaktan gelen motivasyon, iktidara geldikten sonra giderek otoriterleşen bir tek adam rejimine dönüşmesi ile yitirilmiş, şimdi üstüne Gazze de AKP tarafından kolayca silinip atılmıştı. Elbette ki rahatsızlıklar olacaktı.

Yönetmen kimliğiyle tanınan ve şimdilerde Antikapitalist Müslümanlar’a yakınlığıyla da bilinen Onur Ünlü, Ah Muhsin Ünlü mahlasıyla Mavi Marmara’nın ardından yazdığı “Ah O Gemide Ben De Olsaydım” şiirinde bilerek ya da bilmeyerek siyasal İslam’ın 90’lardaki moral üstünlüğüne özlemini aşağıdaki satırlarla anlatıyordu:

“sevgilim
tam buraya uygun bir ayet bulamıyorum.
oysa ne çok ayet vardı 90’larda...
baktığımız her yerde ayrı bir allah
gördüğümüz her peygamber yeni bir mağara”.

Böylece Mavi Marmara meselesi mücadelenin taraflarını ve bu tarafların karakterlerini bütün netliğiyle önümüze seriyor. Bir zamanlar Gazze’yi kendine dert edinmiş herkesin bu iki yoldan birini seçmesi gerekiyor:

20 milyon dolar için Gazze’yi satan AKP’nin safında durmaya çalışmak mı; yoksa Filistin halkının mücadelesine omuz vermiş, ipe gittiği son ana kadar emekçiler, yoksullar ve ezilen halklar için mücadele etmiş Deniz Gezmiş’lerin yolundan yürümek mi?

İnandığı değerlerin düzenin egemenleri tarafından oyun hamuru gibi oynanmasını seyretmek mi; yoksa bu kapitalist düzeni hepten yerle bir etmek mi?

Yapma be Sırrı Süreyya!

V. U. Arslan

Aslında bu eleştiriyi belki bir ay önce yazmak gerekiyordu, ama o zamanki yoğunlukta arada kaynadı. Ama geçen günlerde TAK'ın yeni "savaş" açıklaması ve tüm şehirlerin hedef alınacağını duyurması sonrası bu yazıyı yazmak gerekliliği bir kez daha kendisini dayattı. TAK konusuna sonraya bırakıp öncelikle S.S.Önder'in insana pes dedikten açıklamalarını ele alalım.

Sırrı Süreyya Önder mayıs ayının sonunda Birgün Gazetesi'ne bir mülakat verdi. "Siyaseti bırakıyorum" çıkışı ile gündeme gelen mülakatta S.S.Önder, Kürt sorununda gelinen noktadan duyduğu hayal kırıklığını iç dökme tarzında anlatırken ağzından dökülenler hiç de bu tarza uygun bir samimiyet içermiyordu.

Konu, Kürt sorununda müzakere sürecinin tıkanması ve çatışmaların yeniden şiddetlenmesi.

"Büyük hayal kırıklıklarım var: Yitip giden canlara engel olamamak. Çatışmasız bir dönem yakalamışken, bunu iyi kötü iki buçuk yıl gibi bir zamana yayabilmişken, muhafaza edememiş olmak, başta kendimi sorumlu tutarak en büyük üzüntümdür".

Röportajda daha sonra sürecin tıkanmasının sebepleri irdeleniyor ve S.S.Önder "iç dökme" devam ediyor:

"Muhataplarımız olan devlet ve iktidar zaten sınıfsal ve siyasal niteliği belli yapılar; onlardan fazlaca bir şefaet beklemek gerekiyordu. Zira herkes kendi konumunun gereğini yerine getiriyor. Ama biz, HDP olarak, bütün bu güçlükleri aşabilecek yaratıcılıklar sergileyebilirdik...Ama

başta sol ve sosyal demokrat çevreler olmak üzere, geniş kitleleri barışın toplumsal bir talep haline gelmesinde yeterince seferber ve ikna edememek şeklinde somutlaştırabilirim."

Sol ve sosyal demokrat çevreleri ikna edemedik diyen S.S.Önder bunun sebebinde de röportajda şu şekilde anlatıyor:

"Ama Türkiye'de sol ve sosyal demokrat kesimde mahcup bir milliyetçilik olduğunu gördüm. **Sınıfsal kavramlarla düşünme**, sistemin oluşturduğu yüzlerce yıllık Kürt kavramı ile karşılaştığında birdenbire sistem gibi ya da sisteme yakın ya da sistemin diliyle düşünmeye evriliyor. İşte bu noktada biz üstesinden gelebilir miydik 100 yıllık bir algının? Denenebilirdi. Bu yönde çalışmamız gerekiyordu. Kıramadığımız birinci olgu bu oldu... İkinci olgu da, CHP gerçekliği. CHP Türkiye'de solu öğüten bir değirmen işlevi görüyor. Bir toplumsal dinamik ve bir enerji açığa çıktığında CHP'li yöneticilerin niyetlerinden bağımsız olarak, CHP çarklarında hep öğütülmüş. Bunu kıramadık."

Böylece S.S.Önder faturayı, CHP'ye, sosyal demokratlara ve sınıfsal kavramlarla düşünen sola keser. Röportajı yapan Birgün Gazetesi muhabiri 7 Haziran seçimlerini hatırlatarak bir nevi itiraz eder. S.S.Önder ise 7 Haziran faslının açılmasıyla meseleyi kısa keser:

"HDP olarak biz bunu 7 Haziran'da önemli ölçüde kırmaya başlamıştık. Muhtemelen sistemin telaş ettiği en büyük şeylerden biri buydu. Ama devamını getiremedik.

EL İNSAF!

Şimdi biraz da biz konuşalım.

Zurnanın zırt dediği yer demiştik 7 Haziran seçimleri için çünkü bu süreç S.S.Önder'i baştan sona yalanlıyor. Beraber yaşadık ve gördük: Selahattin Demirtaş liderliğindeki HDP, "seni başkan yaptırmayacağız" şiarı etrafında net bir şekilde AKP ve RTE karşıtı bir pozisyona geçince Türkiye'deki sol güçler üzerinde mutlak bir liderliği tesis etmişti. Zaten Türkiye sosyalist geleneğinin çok önemli bir bölümü, önceden beri HDK çatısı altındaydı. Ama 7 Haziran sürecinde HDP hegemonyasını genişletmiş, Halkevleri ve HTKP gibi farklı damardan gelen köklü gelenekleri de kendisine çekmişti. Mesele oy vermenin de ötesinde HDP için aktif çalışmakta ve Türkiye sosyalist solunun çok büyük bir kısmı bunu yapıyordu. Açıkçası sosyalist sol bundan daha iyisini de yapamazdı. Yani S.S.Önder sosyalistlerden daha fazla ne bekleyebilirdi ki?

Sosyalist solun örgütlü bileşenlerinden ayrı olarak, belki de daha önemlisi, daha önce HDP ve öncellerine pek sıcak yaklaşmamış geniş bir halk tabanının 7 Haziran sürecinde çok kritik bir kopuş yaşayarak HDP'ye yönelmesiydi. Gezi dinamiğinden tutun, bağımsız aydın ve tabandaki örgütsüz aktivistlerden geniş bir kesim, Demirtaş'ın yarattığı heyecanla HDP'nin kapısını çalıyordu. Bunlar seçim çalışmalarına da katıldılar, sosyal medyada hava estirdiler, kendi çevrelerinden HDP için oy topladılar. Soruyoruz S.S.Önder'e sol taban HDP'ye daha ne verebilirdi ki?

Sosyalist solun örgütlü bileşenlerinden ayrı olarak, belki de daha önemlisi, daha önce HDP ve öncellerine pek sıcak yaklaşmamış geniş bir halk tabanının 7 Haziran sürecinde çok kritik bir kopuş yaşayarak HDP'ye yönelmesiydi. Gezi dinamiğinden tutun, bağımsız aydın ve tabandaki örgütsüz aktivistlerden geniş bir kesim, Demirtaş'ın yarattığı heyecanla HDP'nin kapısını çalıyordu. Bunlar seçim çalışmalarına da katıldılar, sosyal medyada hava estirdiler, kendi çevrelerinden HDP için oy topladılar. Soruyoruz S.S.Önder'e sol taban HDP'ye daha ne verebilirdi ki?

Bunun dışında HDP'ye oy vermeye henüz hazır olmayan daha da geniş bir kesim de HDP'ye ve özellikle Demirtaş'a sempati duyuyordu. Bu sempatiyerini de çevrelerinde açıkça ifade etmekten çekinmiyorlardı. Bu kesim Kürt sorununda bariz bir şekilde bilinç sıçraması yaşıyordu. Toplumdaki kayma o kadar büyüktü ki Demirtaş'a yönelik sempatiyi sağ kesimlerde bile görmek gayet mümkündü.

Gelelim CHP meselesine. S.S.Önder diyor ki: "Türkiye'de bir CHP gerçekliği var. Biz bunu aşamadık". Bu da yine samimiysiz bir açıklama. Bahsettiğimiz atmosferde CHP tamamen edilgen bir konuma düşmüştü. HDP çizgisini koruyabilseydi CHP tabanından daha büyük kopuşlar yaşanabilir ve HDP%20'leri geçen bir güce dönüşüp CHP'nin önüne geçme iddiasını pekala sergileyebilirdi. Aslında bu kapı aralanmıştı bile. Yani CHP gerçekliği aslında 7 Haziran sürecinde aşılmıştı. Yani S.S.Önder boşuna CHP'nin arkasına saklanıyor. Çünkü, çok iyi bildiği gerçekleri söylemiyor. Gerçeklerden bahsetmek yerine solu, sosyalistleri ve halk tabanını Kürtlere karşı ön yargılılar, milliyetçiler vb şekillerde damgalamaya çalışıyor.

Şimdi bunları biz söyleyelim: S.S.Önder kusura bakmasın ama kitleleri CHP'ye mahkum eden Kürt Hareketi olmuştur, daha doğrudan söyleyecek olursak PKK olmuştur. Bunu biraz açıklayalım: 7 Haziran HDP ve Kürt Hareketi için muazzam bir zirveyi işaret ediyordu, ama bu zirveden düşüş hızlı oldu. Kırılma noktası 7 Haziran'dan 1 ay sonra çatışmaların yeniden şiddetlenmesiydi.

Şimdi derhal bizlere çatışmaları başlatan tarafın AKP ve devlet olduğu söylenecek. Tamam da AKP iktidarı 7 Haziran'dan önce çatışmaların başlaması için elinden geleni yapıyordu zaten. Kırsaldaki operasyonları bırakalım, şehirlerde HDP binaları bombalanıyor, Diyarbakır'daki mitingde HDP'liler katlediliyordu, ama PKK yine de herhangi bir misillemede bulunmuyor, gayet dikkatli davranarak çatışma yaşanmasını engelliyordu.

Durum böyle olunca başta bölge halkı olmak üzere tüm Türkiye'de teşhir olan taraf AKP oluyordu.

Ne olduysa 7 Haziran'dan sonra oldu. Daha HDP'nin %13.4'lük zafer atmosferi dağılmadan 11 Temmuz 2015'te KCK ateşkesi bitirdiğini açıkladı. 14 Temmuz'da ise KCK Eş Başkanı Bese Hozat "Yeni Süreç Devrimci Halk Savaşıdır" başlıklı bir yazı yazıp devrimci halk savaşı ve serhıldan çağrısı yaptı. Türkiye ve HDP özelinde tam da yeni bir süreç açılmışken bu acele neyin nesiydi? Ya da şöyle söyleyelim tamam AKP savaş istiyordu, ama istediği savaşı AKP'ye vermenin gerekçesi neydi? Bence S.S.Önder biraz samimi olmak istiyorsa bu soruları sormalıdır ve eleştirilerini doğru kanallara yönelmelidir. Türkiyelileşme stratejisinden tek taraflı özerklik ve hendek stratejisine bu ani geçişin mantığı açıklanmalıdır. S.S.Önder, röportajda devlet Türkiyelileşmeyi Türkleşme olarak algıladı diyor, doğrudur devletin algıları kolay değişmez; ama bu durum bir ayda mı gelişti? Yanlış anlaşılmasın özerklik de gayet meşru bir taleptir ve haktır, ama bu ayrı bir konu. HDP'nin nasıl ve neden kolunun kanadının kırıldığı konusunda gerçekleri konuşmak zorundayız. HDP'nin çıktığı zirveden zemine çakılması nasıl oldu? Biz söyleyelim: savaş isteyen AKP'ye istediği vererek HDP'nin ipini bir anlamda çeken PKK olmuştur. Kandil'deki son derece tecrübeli PKK lider kadrosunun başlayacak olan savaş süreciyle, hele hele TAK'ın devreye sokulmasıyla, HDP'nin üstüne balyozun ineceğini ve başlatılan şehir savaşına çok hazırlıksız girildiğini bilmeme durumu olamaz.

S.S.Önder bunları bütün bu konularda cesurca çıkıp konuşacağına topu sol çevrelerdeki "gizli milliyetçiliğe" atıyor. Sonra da kalkıp Kürt Hareketi için "hiçbir hiyerarşik nizam içermeyen" şeklinde "övgü"ye geçiyor. Bu övgüde de S.S.Önder bir kez daha kantarın topuzunu kaçırıyor. Aslında tam da bu hiyerarşik nizam yüzünden PKK liderliğine bir eleştiri geliştirmek gerçekten zor. Ama bunu yapmak gerekiyor.

S.S.Önder kusura bakmasın ama kitleleri CHP'ye mahkum eden Kürt Hareketi olmuştur, daha doğrudan söyleyecek olursak PKK olmuştur. Bunu biraz açıklayalım: 7 Haziran HDP ve Kürt Hareketi için muazzam bir zirveyi işaret ediyordu, ama bu zirveden düşüş hızlı oldu. Kırılma noktası 7 Haziran'dan 1 ay sonra çatışmaların yeniden şiddetlenmesiydi.

TAK'IN SON AÇIKLAMASI

TAK yeni saldırılar yapacağını duyurdu. Yine doğrudan konuşacak olursak bunu PKK'nin batıda sansasyonel eylem peşinde olduğu şeklinde okumak gerekiyor. Eğer bu tarz bir kampanya başlarsa bu, halka ve diktaya karşı mücadele eden herkese büyük bir ihanet anlamına gelir, RTE için ise 2. bir "Allah'ın lütfü" olur. Otoriter rejim sevdalısı bütün şoven ve gerici odakların arayıp da bulamadığı fırsatları altın tepside onlara sunmanın anlamı, halka ihanetten başka bir şey değildir. İnsanlar canı pahasına sokakta mücadele ediyor, gazeteciler tutuklanma tehditi altında, barış akademisyeni ve KESK'liler ihraç baskısı altında direnmeye çalışıyor, HDP ve Kürt siyaseti az biraz nefes almaya çalışırken TAK'ı devreye sokmak, demokratik mevzileri sabote etmektir. TAK adıyla yapılan saldırılar,bugüne kadar başta Kürtler olmak üzere ilerici kesimlere büyük zararlar verdi, düşmanları ise güçlendirdi. HDP ezildi, AKP yükseldi; Demirtaş zindanda RTE sarayda. Kısacası Kandil'dekilerin aklını başına toplayıp biraz olsun geçmişten ders çıkararak bu işten vazgeçmeleri gerekiyor.

Keşke S.S.Önder bunları sen söyleyebilseydin. Türkiye'de sınıf mücadelesinin amiral gemisi KESK bile Kürt Hareketi'nin liderliği altındayken (ve yıllardır geriliyorken) sol daha neyini versin be Sırrı?

Anlatılmayan Tarih: İttihat ve Terakki

Gökçe Şentürk

Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıcı ya da daha doğru bir tabirle ulus devlet inşası için bize 1923 tarihi milat olarak anlatılır. Kemalist kadroların resmi tarih yazımında elbette bunun etkisi çok büyüktür. Oysaki bu topraklarda modernleşme, üretim biçimi anlamında asyatik üretim tarzının getirdiği merkezileşmiş, fetihler gerçekleştirmek için yetiştirilen ve toplumsal üretimin büyük çoğunluğunun harcandığı büyük ordunun çağın gerisinde kalmasıyla padişah 2. Mahmut'un tercihi olarak değil, zorunlu olarak 18.yy sonunda ve 19.yy da başlatılmıştı. Tanzimat ve Islahat Fermanları bu modernleşmeye resmi olarak öncülük ediyor, 1876'da ilan edilen Kanun-i Esasi ile de bugünlere kadar gelen ağır aksak

parlamentar sistemin temelleri atılmış oluyordu. Osmanlı, çok dinli, çok dilli ve çok etnik kökenli bir toplum yapısına sahip olması sebebiyle, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali gibi bütün dünyayı etkileyen büyük olayların etkisi imparatorluğun geniş topraklarında siyasi karşılığını ve bu karşılığı temsil eden siyasi kişilikleri de buluyordu. Her biri ayrı bir tez ve araştırma konusu olabilecek Osmanlı'nın son dönemindeki siyasi temsilciler ve bunlarla özdeşleşen siyasi kuruluşlara tek bir yazıda değinmeye imkân yok. Bu yazıda bu toprakların tarihinde fazla anlatılmayan Osmanlı'nın son dönemlerinde ulus devlet inşasında, kurtuluş savaşında ve bıraktıklarıyla yeni cumhuriyetin kurulmasında öncülük

etmiş İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden (İTC) bahsedeceğiz. Bir önceki cümlede bahsedilen sıkıntılardan dolayı yine tek bir yazıda İTC'yi bütün yönleriyle ele almak mümkün olmayacaktır. Ancak 1908-18 arası iktidarda olduğu dönemde Osmanlı'nın en güçlü örgütü sayılabilecek bu yapıya kendi içinde homojen bir yapıya sahip olmasa da siyasi programı ve sınıfsal karakteri bağlamında bakmak, yalnızca tarihi bir araştırma yapmak açısından değil, çok uzun yıllar boyunca siyasete egemen olan Kemalist statükoyu, Osmanlı'dan bugüne ortaya çıkan hareketleri ve geç kapitalistleşmiş bir toplumda alternatif iktidar biçimlerinin siyasi programlarını anlamak gayesindedir.

İTTİHAT VE TERAKKİ'NİN KÖKENLERİ:

19. yy reform hareketleri dünyaya egemen olan kapitalist sisteme entegrasyonun resmi araçlarıydı. Bu anlamda yukarıda kısaca sözünü ettiğimiz nedenlerden 19. Yüzyılın reformcu padişahları hastalanan devletlerini modernleştirmeye başladıklarında ulema ile işbirliği halinde reformlara karşı olan Yeniçerileri karşılarında buldular ve ilk olarak orduyu ele aldılar. Batı'yı örnek alan askeri okul ve akademiler kuruldu. 1826'da Yeniçeri ordusunun yerini 2. Mahmut'un Nizam-ı Cedid ordusu aldı; Sultan yeni ordusunu eğitmek için ve gerekli reformları yapmada tavsiyede bulunmaları için Britanyalı subayları davet etti. Kırım Savaşı'ndan sonra (1853-1856) Babıali orduda reform için Fransızları, donanmada reform için Britanyalıları davet etti. Askeri okullarda artık eski rejimin geleceği için tehlikeli olan liberalizm ve ulusçuluk fikirlerini de beraberinde getiren Fransızlar öğretmenlik yapıyorlardı. Ve rahatlıkla denilebilir ki bu kurumların içerisinde İTC'nin köklerini oluşturacak olan önceleri Osmanlıcı fikirlerle devleti ayakta tutacak reformları gerçekleştirmek isteyen sonraları yeni çağın gelişmelerini takip edip ona entegre olabilmek için pantürkist ve panislamist fikirlerle, 1. Dünya Savaşı'nın etkisiyle de milliyetçilikle harmanlanmış yeni toplumu inşa edecek unsurlar ortaya çıktı. Başlangıçta sultanlar Avrupa'nın hâkim olduğu dünya ekonomisine modern bir ordu kurarak karşı koyabileceklerini sanıyorken, 19. yy ilerledikçe hakim sınıflar, Batı'dan gelen baskıya sadece askeri araçlarla değil, modern ordunun sadece bir parçasını oluşturacağı, modern bir siyasal, ekonomik ve toplumsal bir yapı kurmak zorunda olduklarını anladılar. Osmanlı'nın, servetleri devlet tarafından el konulma korkusu olmaksızın, mülkiyet hakları temelinde gelişebilecek sınıflara ihtiyacı vardı. Bu da padişahın, sorumlu olacağı ve değerlendirilmeye tabi tutulacağı bir sistem kurmak için kendi mutlakçılığın vazgeçmesi anlamı taşıyordu.

Ordu içerisinde Batı'da gördükleriyle Osmanlı arasındaki devasa farkı karşılaştıran ve yeni sisteme ayak uydurmak isteyerek siyasallaşan subaylar bu bağlamda gizli

ilişkiler kurdular ve 1876'da kurdukları anayasayı Sultan'a zorla kabul ettirdiler. Daha sonra Sultan 2. Abdülhamit 1878'de anayasayı rafa kaldırıp despotik yönetimine devam ettiğinde anayasal hükümeti yeniden kurmak için 1889'da İttihat ve Terakki Komitesi adı verilen gizli bir dernek kuruldu. İTK o dönemde imparatorluk içerisinde Abdülhamit karşıtı geniş bir kesimin desteğine sahipti; hatta bu destek, iktidara geldikten sonra karşı karşıya geleceği gayrimüslümlerin siyasal temsilcileri ve İttihatçıların devletçi politikaları karşısında sultanın sahip olduğu merkezi yetkilerden kapitülasyonlar aracılığıyla ayrıcalıklı bir konum elde eden dönemin liberalleri tarafından da veriliyordu. Ordu içinde İTK önderliğinde ayaklanma Temmuz 1908'de gerçekleşti ve Abdülhamit 30 yıl önce rafa kaldırdığı anayasayı tekrar yürürlüğe koymak zorunda kaldı. İlk etapta iktidarı dolaylı yoldan elinde tutan İttihatçılar, siyasal devrimi toplumsallaştırmak gibi bir problemle karşı karşıyaydı.

SINIFSAK KARAKTER

Asyatik üretim tarzından kaynaklı olarak dışa kapalı bir toplum olan Osmanlı dışa açılıyordu. 1908 sonrası sansür kaldırıldı; Müslüman, Rum, Ermeni ve Yahudi cemaatinin önderleri tarafından yeni rejimi desteklemek amacıyla gösteriler düzenlendi. İttihatçılar yalnızca siyasal alanda değil, toplumu değiştirmek için pek çok alanda kolları sıvadılar; ilk kez iki atletten oluşan bir Osmanlı takımı 1912'de Stockholm Olimpiyatlarına katıldı, bütün cemaatleri temsil eden çok çeşitli dergi ve gazeteler çıkarıldı, kadın örgütleri kuruldu. Toplumsal dönüşüm için adımlar atılırken İTC üyeleri arasında siyasi program konusunda net bir birlik olduğunu söylemek doğru olmaz, ayrımlar bir süre sonra netleşecek İTC'nin merkezîyetçi görünümü karşısında adem-i merkezîyetçiliği isteyen liberaller ayrılarak Prens Sabahattin öncülüğünde **Ahrar Fırkası**'nı kuracaktır. Liberallerin aksine İttihatçılar, alt orta sınıf olarak tabir edilecek kesimlerden geliyorlardı. İTC toplumsal dönüşümü gerçekleştirecek bir öncü olarak Batı'da olduğu gibi bir yerli burjuvazi yaratmak niyetindeydi. 1908 ve sonrası dönemde çağdaş

Esasen 1917'den önce de aydınlar aracılığıyla İTC'nin sol ve sosyal demokrat hareketlerden de etkilendiği söylenebilir. Niyazi Berkes'e göre Narodnizm/ Halkçılık akımı Türkiye'ye Balkanlar'dan özellikle Bulgar aydınları yoluyla ikinci olarak İTC'nin yakın ilişki içinde bulunduğu Ermeni aydınları kanalıyla gelmiştir.

Ordu içerisinde Batı'da gördükleriyle Osmanlı arasındaki devasa farkı karşılaştıran ve yeni sisteme ayak uydurmak isteyerek siyasallaşan subaylar bu bağlamda gizli ilişkiler kurdular ve 1876'da kurdukları anayasayı Sultan'a zorla kabul ettirdiler. Daha sonra Sultan 2. Abdülhamit 1878'de anayasayı rafa kaldırıp despotik yönetimine devam ettiğinde anayasal hükümeti yeniden kurmak için 1889'da **İttihat ve Terakki Komitesi** adı verilen gizli bir dernek kuruldu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Rum ve Ermeni unsurları devreden çıkarıldıktan sonra, Müslüman elit, elinde sermaye biriken Yahudi ve Sabetayist cemaatlerle ittifak içine girerek, liberal, entegrasyoncu yani kapitalist bir ekonomi politika stratejisi izlemiş, bu doğrultuda da Türk burjuva sınıfı yaratma konusunda adımlar atmıştır.

anlamıyla bir Osmanlı sanayisinden bahsetmek güçtür. "Bir Osmanlı burjuvazisi tanımlanabilse bile bu toplumsal grup sanayiden çok ticaret merkezlidir ve ezici oranda gayrimüslimlerden oluşmaktadır. Dış borçlanmalar, kapitülasyonlar, dış ticaret gibi olgularla Osmanlı'nın Avrupa'ya bağımlılığının artması, bu iki güç arasında aracı rol kazanan ve bu rolü desteklenen gayrimüslimlerin imtiyazlı bir konuma kavuşmasını sağlamıştır. Ticari yaşam gayrimüslimlerin ve Levantenlerin tekeline girmeye başlamıştır. Müslüman Türklerin iş dünyasında önemli bir yoğunluğu yoktur. Osmanlı'da burjuvaziyi teşkil eden gayrimüslimlerin gelecek projelerinin kendi ulus-devletlerini oluşturmak olduğu süreçte Türkiye modernleşmesinin yürütücüsü sivil-askeri bürokrasi olacak; İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) ile politik olarak cisimleşen bu kesim, Türk ve Müslüman kimliğine dayanan bir milli burjuvazi yaratarak kapitalist gelişme yolunda ilerlemeye çalışacaktı." (Boratav, 2012: 26). Dolayısıyla o dönemde Osmanlı'da kendi sınıf çıkarılarının farkında yabancı sermayeyle de bağı olan burjuva sınıfın gayrimüslimlerden olması ve bu kesimin Osmanlı'daki burjuva devrimin öncüsü olmak yerine kendi ulus devletlerini kurma fikirleri 1908-18 arası İTC iktidarını yerli ve milli burjuvaziyi kurmak yolunda

bürokratik reformculuğa itmiştir.

Özetle, İttihat ve Terakki iktidar olduktan sonra aldığı ekonomik önlemlerle Osmanlı burjuva sınıflarının çıkarını korumuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun Rum ve Ermeni unsurları devreden çıkarıldıktan sonra, Müslüman elit, elinde sermaye biriken Yahudi ve Sabetayist cemaatlerle ittifak içine girerek, liberal, entegrasyoncu yani kapitalist bir ekonomi politika stratejisi izlemiş, bu doğrultuda da Türk burjuva sınıfı yaratma konusunda adımlar atmıştır. İTC 1813-16 yılları arasında kongre yapmamış, bu son derece hızlı geçen üç yılda önemli olaylar yaşanmıştır: Babiali Baskını, Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi, Balkanların ve Trablusgarp'ın kaybedilmesi, 1914'te Dünya Savaşına girilmesi, yüzyıllardır birlikte yaşayan Ermenilerin soykırıma tabi tutulması ve Rumların tehciri. İTC bu süreçte ideolojik tavrını ve söylemini netleştirmiş artık Osmanlıcı (İttihat-ı anasırıcı) ve ekonomide entegrasyoncu ve liberal değil, Türkçü (milliyetçi) ve ekonomide devletçi bir tutum almıştır. Bu anlamıyla 23'te kurulan Cumhuriyet'in ekonomi politikası da Kemalist kadroların iddialarının tersine, kendi eseri değil, pek çok alanda olduğu gibi İttihatçılardan devraldığı bir politikadır.

İTTİHAT VE TERAKKİ OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN EN GÜÇLÜ ÖRGÜTÜ

1907'de yurt içinde ve dışında 17 şubesi olan İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1911'de artık imparatorluk çapında örgütlüdür. İmparatorluğun en sanayileşmiş kenti Selanik'te kök salan İTC, Manastır, Üsküp, Girit, Kırım, Kafkasya, İzmir, Trabzon, Şam gibi yerler başta olmak üzere çok yaygın bir örgütlenmeye sahipti. İmparatorluğun tüm yönetsel mekanizmasına hakimdir denebilir. 1913'ten sonra Nazım Paşa hariç tüm valiler İttihatçıdır. İTC en alt taban birimleri olan 'kulüpler' aracılığı ile kaza ve sancaklara kadar örgütlenmiştir. Kulüpler, vilayetlerdeki Heyet-i Merkeziyelere, bunlar da Merkez-i Umumi'ye bağlanırlar. İTC 1913'ten sonra artık esnaf, amele, spor, gençlik ve kadın dernekleri, paramiliter kuruluşları aracılığı ile son derece yaygın ve kitlesel bağları olan bir örgüt haline gelmiştir. Özellikle Türk Ocakları daha sonra Milli Mücadele'de de önemli görevler üstlenecek kadroların yetişmesinde bir okul işlevi görmüş, Türkçülüğün ve Turancılığın ideolojik olarak yaygınlaşmasına temel teşkil etmiştir.

İTTİHATÇILAR VE SOSYALİZM

İTC ile ilgili bugüne kadar tartışılabilen hala kesinleşmemiş pek çok konu olmakla birlikte önemli olan bir konu da sosyalistlerin İttihatçılar üzerine etkisi, özellikle de 1917 Bolşevik Devrimi'nin etkisiyle Anadolu'da ortaya çıkan komünist heyulanın yoksul halk tarafından inançlarıyla birlikte benimsenmesiyle yok sayılmamasıdır. Esasen 1917'den önce de aydınlar aracılığıyla İTC'nin sol ve sosyal demokrat hareketlerden de etkilendiği söylenebilir. Niyazi Berkes'e göre Narodnizm/ Halkçılık akımı Türkiye'ye Balkanlar'dan özellikle Bulgar aydınları yoluyla ikinci olarak İTC'nin yakın ilişki içinde bulunduğu Ermeni aydınları kanalıyla gelmiştir. O dönemde Çarlık Rusya'sından kaçan pek çok kişi de Rus topraklarında hayat bulan ideolojik görüşleri İstanbul'a taşımıştır. "Çok eskiden beri yakın ilişkiler içinde olunan Kırım, Azerbaycan, Kazan, Türkmenistan vb yerlerde Şubat Devrimi ile gerçekleşen altüst oluş İstanbul'a yansımakta gecikmemiştir. Rusya'da 1905 Şubat Devrimi'nin yenilmesinden sonra Müslüman aydınlanmacı öncülerden pek çoğu estirilen terörden kaçmış, 1908 Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a gelmişlerdir. Bunların en önde gelenleri Yusuf Akçura, Hüseyinzade Ali, Ahmet Ağaoğlu" (Akal, 2012: 46) gibi isimlerdir. Bu isimler sonrasında Türkçülük ve İslamcılığın harmanlanarak yeni toplumun inşasında burjuva karakterli bir ulus devlet kurmak için ihtiyaç duyulan ideolojinin öncüleri olacaktır. Yine İTC'nin etkilendiği bir diğer siyasi oluşum da Ermenilerin kurduğu biri Narodnik kaynaklardan beslenen diğeri de 2. Enternasyonale bağlı Taşnak ve Hınçak örgütleridir. Sosyalizme ilişkin bilgilerin bir diğer kaynağının da Avrupa sosyal demokrat ve sosyalistleri ile sürgün döneminde oluşturulan yakınlık olduğundan söz edilebilir. Özellikle 1915'ten sonra bütün dünyada yükselen sol ve sosyalist hareketlerin etkisi İTC içinde de görülmüştür denilebilir. İTC içinde Mutediller adı ile bir muhalefet grubundan söz edilmektedir. (Akal, 2012: 47) 1916'da ki İTC kongresinde bu kanat "mesleki" temsil programı neticesinde Proudhoncu sosyalizm olarak adlandırılabilen 'kooperatifçi sosyalist devleti' savunmuştur.

İktidarları süresince emekçi halkla pek alakası olmayan ve Takrir-i Sükun yasaları ile işçi grevlerini yasaklayan İttihatçılar, 1917 Ekim Devrimi'nin halk kitleleri üzerindeki etkisi ve uluslararası arenada elde etmek istedikleri destekten kaynaklı olarak Bolşeviklere yakın söylemler geliştirmişlerdir. 1920'de Anadolu'da Bolşevizmin etkisi yayınlanan gazetelerin içeriğinde, İslamla sosyalizmi

ortaklaştırmaya çalışan bir çizgi açık şekilde görülür. Örneğin Erzurum'da çıkarılan Albayrak gazetesinde yayınlanan makaledeki bu sözler sadece Erzurum'da yaşanmamıştır; "Yeşil ve Kızıl... Biri ezanın yuvasından, diğeri makusun mevasından uçarak yeni bir mefkürenin ilhamı altında birleşen bu renkler, beşerün ufk-ı melülüne sıcak bir ruhla yürüyorlar. İnsanı prensipler hak ve adalet düsturları yeni dünyadan, Amerikalı diplomatın ağzından değil, eski dünyadan ve insanlığın vicdanı necibinden doğuyor (Akbulut, 1991: 33-34) 1918'de İTC'nin kapatılmasının ardından yurtdışına çıkan üst düzey kadroların Bolşeviklerle irtibatı ve Talat ve Enver Paşa'nın söylemlerindeki olumlu hava bunun taktiksel bir yakınlaşma olduğu fikrini doğursa da o dönem tüm dünyada olduğu gibi Anadolu halkı üzerinde de Bolşeviklerin etkisi ve bunun siyasi arenadaki yansımaları yadsınamaz. 1920'de iyice belirginleşen bu etkilenme, 1921'de Mustafa Suphi'lerin katledilmesinin ardından bıçak gibi kesilmiştir. İTC'nin Bolşeviklerle olan ilişkisi detaylı olarak bir başka yazıda incelenecektir.

İTTİHAT VE TERAKKİ'Yİ YOK SAYMA:

Mustafa Kemal de tıpkı diğer yıldızlaşan Milli Mücadele önderleri gibi eski bir İttihat ve Terakki Cemiyeti/ Fırkası üyesidir. Ancak daha sonra eski İttihat ve Terakki üyeleri arasında ortaya çıkan iktidar savaşı- ki ancak 1926 suikast davası ile bir taraf tamamen hezimete uğradıktan sonra bitmiştir- Türk tarih yazıcılığında ya İttihat ve Terakki düşmanlığına, ya da İttihat ve Terakki'yi yok sayma eğilimine dönüşmüştür. Yüzeysel biçimde sanki kişilerin iktidar olmak için birbirlerini yok etmesi biçiminde anlaşılan bu kavram, verili tarihsel koşullarda aslında bireylerin kişiliklerinde somutlaşmış farklı politik taktik ve stratejilerin, farklı politik önermelerin savaşıdır. Bu bütün dünyada verilen siyasi mücadelelerde böyle olmuştur. Bir toplumda farklı grupların, alt sınıfların talepleri, ister, istemez bireylerin isimlerinde somutlaşır, onların taleplerinde ifadesini bulur.

KAYNAKÇA:

Ahmad, Feroz (1999) *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, İstanbul: Kaynak.

Boratav, Korkut (2012) *Türkiye İktisat Tarihi 1908- 2009*, Ankara: İmge.

Akal, Emel (2012) *Mustafa Kemal, İttihat ve Terakki ve Bolşevizm*, İstanbul: İletişim.

Akbulut, Dursun Ali (1991) *Albayrak Olayı, Erzurum*.

"Meşrutiyet, Emperyalizm ve İşçi Hakları", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, C6, (1988). İstanbul: İletişim.

Mustafa Kemal de tıpkı diğer yıldızlaşan Milli Mücadele önderleri gibi eski bir İttihat ve Terakki Cemiyeti/ Fırkası üyesidir. Ancak daha sonra eski İttihat ve Terakki üyeleri arasında ortaya çıkan iktidar savaşı- ki ancak 1926 suikast davası ile bir taraf tamamen hezimete uğradıktan sonra bitmiştir- Türk tarih yazıcılığında ya İttihat ve Terakki düşmanlığına, ya da İttihat ve Terakki'yi yok sayma eğilimine dönüşmüştür.

Çöküşten Günümüze Rusya'nın Hikayesi:

Putin'in İktidarı ve Putinizm

Emre Güntekin

2000'li yılların başında iktidara yükselen Putin Rusya'nın 21. yüzyıldaki kısa tarihine öylesine güçlü bir damga vurdu ki, yazı dizisinin ilk üç bölümünde aktardığımız 90'lı yıllar Rusya tarihini Putin'in iktidara yükselişini hazırlayan olaylar bütünü olarak okuyabilmek mümkün.

Time dergisi 2007 yılında yılın insanı seçtiği Putin için "Bir Çar Doğdu!" manşetini atarken, başbakan seçildiği günden 2007 yılına kadar geçen siyasi tarih açısından oldukça kısa dönemde Putin, Rusya'yı eski şaşaalı imparatorluk günleriyle kıyaslanır bir duruma taşımaya başlamıştı. **Korkunç İvan Rusya'sı, Deli Petro'nun Rusya'sı, Stalin Rusya'sı ve Putin Rusya'sı...** Rusya'nın bu üç sembolik tarihsel dönemi, birbirleriyle kıyaslanmaya başlanmıştı. Çarlık ve Stalin Rusya'sı birbirine tarihsel olarak benzeyen dönemlerdi. Muhaliflerin baskılandığı, yok edildiği; birinde imparatorluk diğerinde süper güç olma ideallerinin var olan bütün ekonomik kaynakların seferber edilerek var edilmeye çalışıldığı korkunun iktidarları hüküm sürüyordu. Putin Rusya'sı da bu iki tarihsel döneme dönüş iddiasını her alanda ortaya koymaya devam ediyor.

Yazı dizisinin son bölümünde tarihsel olayların kısaca üzerinde durarak konuyu daha çok Putin iktidarının karakteri, kısaca **Putinizm nedir** sorununa ayırmak doğru olacaktır. Zira dünyada Putin bir rol model olarak günümüzde etkisini iyiden iyiye artırmış durumda. Misali hemen yanı başımızda. Putin ülkelerini demir yumrukla yönetmek isteyenler için eşsiz bir iktidar örneği ortaya koyuyor. Fakat bunu mümkün kılan en önemli faktör Rusya'nın siyasal ve tarihsel olarak böyle bir geleneğe sahip olması, aynı zamanda bu iddiayı ayakta tutabilecek maddi temellere sahip olmasıdır. Yani Rusya'da işler sadece vatandaşın ağzına vurup ekmeğini almakla yürümüyor.

Putin şu anda yaklaşık 50 milyar tonluk petrol rezervine (dünya 3.sü), 182 milyar ton kömür

rezervine (Çin ve ABD'den sonra dünya üçüncüsü), 1,8 trilyon dolar değere sahip olduğu tahmin edilen nadir bulunan element madenlerine, dünya doğalgaz rezervlerinin % 24'üne sahip bir ülkenin başında. Dünyanın en büyük ekonomileri sıralamasında gerilerde olsa bile zengin enerji kaynakları, devasa bir coğrafya ve insan kaynağına sahip olması, askeri kapasitesi ve eskiden hüküm sürdüğü coğrafyalarda artan nüfuzu ile ekonomik gücünün ötesinde bir politik güce sahip. Dolayısıyla bu durum Putin'e dünya siyasetine müdahale edebilme anlamında geniş imkânlar tanımaktadır.

Putin iktidarı süresince Rusya, sadece Çeçenistan'da değil; Gürcistan, Suriye ve Ukrayna'da Batı bloğuyla bilek güreşine girmekten çekinmedi ve başarılı oldu. Kırım'ı yeniden Rusya'ya katmayı başardı ve özellikle eski SSCB coğrafyasında izlediği agresif dış politikayla tek kutuplu dünya düzeninin sona erdiğini ilan etmekten çekinmedi.

Peki, **Putin yeni Çarlığını nasıl inşa etti?** Öncelikle 90'lı yıllar boyunca SSCB'den artan kalan zenginlikleri yağmalayan oligarkların ve onların finanse ettiği devlet adamları tarafından istikrarsızlığa itilen Rus devlet aygıtının aynı şekilde devam edemeyeceğini eski bir istihbaratçı olarak oldukça farkındaydı. Putin ilk iktidar döneminde Çeçen Savaşı kadar öncelik verdiği bir konu da oligarklarla mücadele oldu. **Mihail Hodorkovskiy**, Vladimir Gusinski, Platon Lebedev, Evgeniy Çiçvarkin ve Bilalov Kardeşler gibi zenginler hakkında tutuklama kararı çıkarılırken, **birçoğu çareyi yurt dışına kaçmakta buldu.** En büyük darbeyi

yiyenlerden birisi Yeltsin yönetiminin en önemli destekçilerinden olan **Boris Berezovski** oldu. Berezovski 2003 yılında Londra'ya kaçmak zorunda kaldı. Daha sonra pek çok kez Putin'den Rusya'ya dönmek için af dileyip izin istediysede 2013 yılında karanlık bir şekilde öldürüldü. Geçmişte Rusya'nın en büyük petrol şirketlerinden biri olan Yukos'un sahibi Hodorkovski de 2003 yılında tutuklanmış ve vergi kaçakçılığı nedeniyle şirketlerine el konulmuştu. O da hapiste geçirdiği yaklaşık 10 yılı ölüm korkusuyla tamamladı, sonrasında Rusya'dan ayrılmak zorunda kaldı. Putin'in oligarkları nasıl muma çevirdiğine dair ilginç bir örnek de 2009 yılında yaşandı. Küçük bir sanayi kenti olan Pikolova'da fabrikaların ardı ardına kapanması ve işçi maaşlarının ödenmemesi üzerine Putin tabiri caizse kente baskın düzenlemiş; iş adamlarına hazırladığı anlaşmayı zorla imzalatmış ve başta imzalamayan Rusya'nın en zengin iş adamlarından Oleg Deripaska'yı kameraların önünde fırçalayarak anlaşma metnini imzalatmıştı.

Tabi ki **bu olgu, Putin'in oligarklara topyekûn bir savaş açtığı şeklinde yorumlanmamalı. Putin kendi düzenine sadık, sözden çıkmayacak oligarklara yatırımlarını Rusya içerisinde yapmaları, siyasete karışmamaları ve iktidarın çıkarlarını sarsmamaları şartıyla geniş bir hareket alanı tanıdı.** Putin'in serveti ve yandaşlarına tanıdığı maddi ayrıcalıklar, yolsuzluklar Batı'nın da özel olarak ilgilendiği bir konu. ABD'de yolsuzlukları araştıran Hazine Bakanlığı Müsteşar Vekili Adan Szubin 2016'da BBC'de Putin'e dair elde ettikleri bilgileri şu şekilde açıklamıştı: "(Putin'in) Arkadaşlarını, yakın müttefiklerini zenginleştirdiğini, dostu olarak görmediklerini ise devlet kaynaklarını kullanarak ötekileştirdiğini gördük. Rusya'nın enerji varlıkları ya da devlet ihaleleri olsun, Putin bunları kendisine hizmet edeceğini düşündüğü kişilere yönlendirirken, diğerlerini dışarda tutuyor. Bana göre bu bir yolsuzluk tablosudur."

Öldürülen Gazeteci
ANNA POLİTKOVSKAYA

RUS OLİGARŞLAR

Tarihler 7 Ekim 2006'yı gösterdiği sırada Rusya'da sadece Putin'in 54. doğum günü kutlanmıyordu. Birileri Putin'e doğum günü hediyesi olarak Rusya'nın önde gelen bağımsız gazetelerinden Novaya Gazeta'nın yazarı ve insan hakları savunucusu Anna Politkovskaya suikastini vereceklerdi. 2006 yılına gelinirken kendisi için "Niçin hala hayattayım? Ciddi konuşmak gerekirse bunun bir mucize olduğunu düşünüyorum. Gerçekten bir mucize" diyordu.

Tarihler 7 Ekim 2006'yı gösterdiği sırada Rusya'da sadece Putin'in 54. doğum günü kutlanmıyordu. Birileri Putin'e doğum günü hediyesi olarak Rusya'nın önde gelen bağımsız gazetelerinden Novaya Gazeta'nın yazarı ve insan hakları savunucusu Anna Politkovskaya suikastini vereceklerdi. Rusya'da Putin'in iktidara yükselmesinin ardından Putinizm inşa edilirken bankacı, gazeteci, iş adamı ve siyasetçi pek çok muhalif faili meçhullerle susturuldu. Bunlar içerisinde en dikkat çeken suikastlerden biri Politkovskaya'ya yapılan oldu. 2006 yılına gelinirken kendisi için "Niçin hala hayattayım? Ciddi konuşmak gerekirse bunun bir mucize olduğunu düşünüyorum. Gerçekten bir mucize" diyordu. Gazetecilik yaşamının son on yılını büyük oranda Çeçenistan'da yürütülen savaşa, yapılan insan hakları ihlallerine ve özellikle Putin döneminde yürütülen kirliliğe ayırmıştı. Bu sırada Çeçenistan'da bir Rus birliğinin yaptığı toplu tecavüz ve katliamları açığa çıkarmış, Beslan katliamı sırasında arabulucu olmak istemiş, fakat uçakta giderken içtiği çaydan şaibeli bir şekilde zehirlenmiş ve uzun bir süre komada kalmıştı. Yazdığı haberler nedeniyle Rus Gizli Servisi FSB tarafından kaçırılmış ve günlerce bir sığınakta işkence gördükten sonra basının çabalarıyla kurtarılmıştı. Öldürülmeden iki gün önce yapılan bir söyleşide "Kadirov'un doğum günü için şahsen tek bir hayalim var: Bir gün, yasal standartlara harfi harfine uygun bir mahkemede, işlediği tüm cürümlerin listesi çıkarılmış ve incelenmiş bir şekilde sanık sandalyesinde otururken hayal ediyorum onu" demişti. Yazı dizisinin bir önceki bölümünde Kadirov'un Putin iktidarının sadece Çeçenistan'da değil, Rusya'nın diğer bölgelerinde de pis işlerini yürüttüğünü belirtmiştik. Bu yüzden Politkovskaya'nın katilini de çok uzakta aramak gerekmiyor. Yine 1 Kasım 2006'da eski FSB ajanlarından **Alexander Litvinenko** Londra'da fenalaşmış ve sonrasında radyoaktif bir madde ile zehirlendiği anlaşılmıştı. Litvinenko'nun suçu ise 1998 yılında öldürülen işadamı Boris Berezovski ile ilgili sırları ifşa etmekte. Tarihler 27 Şubat 2015'i gösterdiğinde ise bu kez namlunun ucunda **Boris Nemtsov** vardı. Geçmişte enerji bakanlığı ve başbakan yardımcılığı da yapmış olan Parnas Partisi Eşbaşkanı Nemtsov, Moskova'da Kızıl Meydan yakınlarında uğradığı silahlı saldırıda katledildi. Rusya'da geniş bir kesim, suikastin Putin iktidarına muhalefet etmenin bedeli olabileceği konusunda hemfikir.

Son olarak bu listeye geçtiğimiz Nisan ayında katledilen Novy Peterburg gazetesi yazarı **Nikolay Andruşçenko**'yu eklemek gerekiyor. Gazetenin genel yayın yönetmeni Denis Usov'a göre Andruşçenko'nun öldürülme nedeni FSB ile İçişleri Bakanlığı bürokratlarının karıştığı bir yolsuzluk dosyası. Usov ayrıca gazetelerinin her zaman için bir ayağının çukurda olduğunu ekliyor. Gazetenin yazarlarından Yuriy Şutov 2014 yılında cezaevinde yine şaibeli bir şekilde yaşamını yitirmişti. Toparlayacak olursak Putin'in iktidarı her türlü muhalif unsur üzerinde yükselen bir korku dağına dayanıyor. Rusya'da 1991-2015 yılları arasında 325 gazeteci öldürülürken bunların 205'inin Putin döneminde gerçekleşmiş olması tesadüf değil.

Peki, bütün bu kirliliğe rağmen Putin iktidarı neden bu kadar geniş bir halk desteğine dayanarak varlığını sürdürüyor? Novoya Gazeta muhabiri Roman Şleynov Wall Street Journal ile yaptığı bir röportajda "Putin'in Kremlin'in kapısında çantalar dolusu paralar aldığını gösteren fotoğraflar da bassak, kimsenin umrunda olmaz." derken haksız sayılmaz (Bizim ülkemizde bunun yaşanmış var). Fakat her şey Putin'in istediği gibi gitmeyebilir. Bu yılın Nisan ayında birçok kentte on binlerce kişi, gelecek yıl başkanlığa adaylığını koymayı planlayan **Alexei Navalny**'nin çağrısıyla sokaklara çıkmış ve büyük bir polis şiddetine maruz kalmıştı.

Fakat Putin'i destekleyen Rus kamuoyunun dert ettiği konular arasında yolsuzluk, muhaliflere karşı uygulanan kirliliğe yöntemler son sıralarda geliyor. Putin iktidara geldiği gün ortaya koyduğu en önemli iddia SSCB'nin çöküşünün ardından Batı'nın maskarası olmuş Rusya'yı kangrenleşmiş sorunlarından arındırarak yeniden süper güç konumuna yükseltmekti. On yıl boyunca Batı tarafından aşağılanan, sefalet ve yoksulluğun pençesine sürüklenen, SSCB'nin mirasını yağmalayan politikacıların bitmek tükenmek bilmeyen siyasi hırslarıyla boğuşan Rus halkı, Putin'i eski şaşaalı günlere gönderecek lider olarak görüyordu; daha doğrusu başından

itibaren Putin Rus devlet aygıtı tarafından bu iş için en uygun lider olarak ön plana çıkarıldı. **Putin iktidarı süresince Rusya, sadece Çeçenistan'da değil; Gürcistan, Suriye ve Ukrayna'da Batı bloğuyla bilek güreşine girmekten çekinmedi ve başarılı oldu. Kırım'ı yeniden Rusya'ya katmayı başardı ve özellikle eski SSCB coğrafyasında izlediği agresif dış politikayla tek kutuplu dünya düzeninin sona erdiğini ilan etmekten çekinmedi.**

90'lı yılların Rusya'sı ile 2000'lerin Rusya'sı arasında muazzam bir fark olduğu ortada. Bütün bunlar Putin'i popüler kılıyor. Yeltsin ile Putin'in kişilikleri arasındaki fark da Rusya'nın durumunu özetliyor. Yeltsin, neredeyse basın önüne çıktığı her an bir falsoya imza atan, Batı'nın ayağı olarak bilinen bir karakterdi. SSCB sonrası geçiş döneminde muazzam zenginliği yağmalamak için pusuya yatan akbabaların aradığı karakterdi.

Putin ise tam tersi. Tam da mujike uygun bir karakter: Üstüz ata biniyor, dövüş sporlarıyla uğraşiyor, kaplan besliyor, dobra ve kaba konuşuyor... Bu tavırlardan da anlaşıldığı üzere profesyonel bir halkla ilişkiler ekibiyle çalıştığı kesin.

Dört yazı ile Rusya'nın 30 yılına yaklaşan hikâyesini anlatmaya çalıştık. Bu yazıya bakıldığında Putinizm'in aslında orijinal bir politik yönetim olmaktan öte içeride kendisinden başka hiçbir siyasal varlığın kafasını kaldırmasına izin vermeyen otoriterlik ve ülke ekonomisinin zengin ekonomik kaynakları sayesinde yükselen bir emperyalist yayılmacılığın bileşimi olduğu gözlemlenebilir. Putin Rusya tarihinde kendisine Deli Petrolardan, Stalinlerden kalan mirası bu anlamda başarıyla taşımaktadır. Fakat Stalin'in de Çarların da heykellerinin de su götürmez iktidarlarının da birer mezar kazıcısı vardı. Çarlığı Bolşevikler devirdi; fakat Stalin, Petro'nun mirasını devrimi ezerek yeniden canlandırdı. Bugünkü Rusya ile Stalin'in Rusya'sı zamane ayrılıklar dışında niteliksel olarak ancak renklerdeki ton farkında bahsedilebilir. Günümüzün çarlığı da elbet bir gün zamane Bolşeviklerini karşısında bulacaktır.

Bu olgu, Putin'in oligarklara topyekûn bir savaş açtığı şeklinde yorumlanmamalı. Putin kendi düzenine sadık, sözden çıkmayacak oligarklara yatırımlarını Rusya içerisinde yapmaları, siyasete karışmamaları ve iktidarın çıkarlarını sarsmamaları şartıyla geniş bir hareket alanı tanıdı.

Suriye İç Savaşı'nda Yeni Safha

Suriye İç Savaşı'nda Rusya'nın oyuna girmesi, tarihi bir dönüm noktası oldu. Esad'a bağlı birlikler önce İslamcı örgütleri durdurdu ve ardından karşı atağa kalktı. Kritik bölgelerin güvenliği sağlandıktan sonra Suriye Ordusu, İran merkezli Şii paramiliterler ve Hizbullah desteğiyle ilerlemeye başladı. Esad için en büyük kazanım Suriye'nin en büyük kenti olan Halep'in tümünden ele geçirilmesiydi. Ardından Halep'in doğusunda IŞİD'e karşı ilerleme sağlandı ve AKP güdümlü ÖSO ve diğer çetelerin önü kesilerek Fırat Kalkanı'nın güneye doğru ilerlemelerinin önü kesildi. **Halep ve doğusundaki bu hayati meselelerin Esad lehine çözümlenmesinde askeri gücün yanısıra Putin'in RTE'yi "bağlaması" etkili oldu. RTE, Putin ile yaptığı pazarlıklarda Al Bab'ı aldı, ama Al Bab ve kuzeyindeki küçük cep karşılığında Putin'e çok fazla şey verdi.** Üstelik Fırat Kalkanı, YPG konusunda da birşeye yaramadı. RTE ikide bir kırmızı çizgimiz diyip YPG'nin Fırat'ın doğusuna çekilmemesi durumunda hareket başlatma tehditinde bulunsada ABD ve Rusya, birlikte YPG'yi korumaya aldılar. Neticede RTE, YPG'ye karşı bir hamle yapamadı. **Atıp tutan ama iş ciddiye bindiğinde asla riske girmeyen AKP iktidarı,** Suriye dosyasının kendisi için aşağı yukarı kapanmasını da böylece izlemek zorunda kaldı.

"ATI ALAN ÜSKÜDAR'I GEÇTİ"

Rusya Suriye'de ağırlığını koyarken **ABD'nin en büyük sıkıntısı sahada güvenilir müttefiklerinin olmamasıydı.** ÖSO hem savaş kapasitesi olarak zayıf ve güvenilmezdi, hem de ideolojik olarak IŞİD ve Nusra gibi örgütlere

Halep ve doğusundaki bu hayati meselelerin Esad lehine çözümlenmesinde askeri gücün yanısıra Putin'in RTE'yi "bağlaması" etkili oldu. RTE, Putin ile yaptığı pazarlıklarda Al Bab'ı aldı, ama Al Bab ve kuzeyindeki küçük cep karşılığında Putin'e çok fazla şey verdi.

yakınlık içerisindeydi. ABD ağırlığını YPG'den yana koymak dışında bir seçeneğe sahip değildi. ABD, zamanla YPG eliyle Suriye'deki varlığını güçlendirecekti. Nitekim YPG, ABD hava gücünün desteğiyle IŞİD'e karşı çok büyük ilerlemeler kaydetti ve şu an Rakka kapılarına

dayanmış durumda. YPG, ABD'nin stratejik müttefiği olarak IŞİD'in başkentini düşürürken AKP'nin kırmızı çizgilerinin pembeleştiği ortada.

İÇ SAVAŞTA YENİ DÖNEM BAŞLIYOR

AKP destekli cihatçı çetelerin, IŞİD'in ve son olarak da Fırat Kalkanı baskısının Esad ile YPG'yi birbirine yakınlaştırdığı dönemler artık geride kalıyor. **El Nusra, Ahrar-u Şam ve diğer cihatçı çeteler İbrip'te sıkışmış durumdadır.** Başkent Şam çevresindeki kontrol ettikleri bölgeleri ikisi hariç Esad'a devrettiler bile. Üstelik kendi aralarında da bitip tükenmez çatışmalar yapan bu grupların ve arkalarındaki güçlerin Suriye'de başarı umudu pek de kalmadı. **Diğer taraftan Fırat Kalkanı bitti, YPG'ye olası TSK saldırısının önü (kesin olmasa da) kapandı. Her taraftan saldırı altında olan IŞİD'in beli kırıldı.** Musul neredeyse tamamen düştü, Rakka'nın düşmesi de sadece zaman meselesi. **Böylece IŞİD'in çöller ve dağlardaki bir gerilla örgütüne dönüşmesinin önü açıldı.**

Yani ortak düşmanları zayıflayan YPG ve Suriye Ordusu, artık daha çok birbirlerine karşı konumlanıyorlar. Örneğin Halep'in doğusundan güneye sarkan Suriye ordusunun

Rakka operasyonuna katılmasını engellemek için YPG manevra yapıyor, Musul'un batısından ilerleyerek Irak-Suriye sınırına ulaşan Şii milislerin Suriye'ye girişini engelleyeceğini duyuruyor ve hatta Rakka'dan sonra gözünü Deyr-Zor'a dikiyor.

YPG, ABD-RUSYA ÇEKİŞMESİNİN GÖBEĞİNE ÇEKİLİYOR

Bütün bu hamleler sadece Esad'ın değil, İran ve Rusya'nın da canını acıtacak hamleler. **İŞİD'in işi biterken Suriye ordusu da doğuya doğru taarruz halinde.** Putin'in RTE'den koparttığı "çatışmazlık bölgeleri" sayesinde işi kolaylaşan Suriye ordusu biran evvel Deyr Zor ve Irak sınırına ulaşmak istiyor. Böylelikle Suriye'nin doğusundaki önemli bir merkez olan Deyr Zor'da yıllardır kuşatmada olan birlikleri kurtarılacak ve şehirle beraber petrol yatakları da ele geçirilecek. Irak sınırına ulaşmak da çok kritik çünkü Irak ile kara bağlantısının oluşması askeri ve ticari açılarından Esad için bir hayli önemli. Daha da hayati olanı da **İran'ın Irak, Suriye ve Lübnan üzerinden Akdeniz'e ulaşan Şii Hilali'ni tamamlamak istemesi.** YPG'nin Musul'un batısından ilerleyen "Şii milisleri Suriye toprağını sokmayı" demesi bu anlamda çok kritik.

ESAD BİRLİKLERİNİN IRAK SINIRINA ULAŞMASI

Şii Hilali olarak adlandırılan kara bağlantısının sağlanmasını ve dolayısıyla İran'ın böyle bir güce ulaşmasını engellemek, en çok da ABD-İsrail-Suudi bloğunun bir arzusu. Musul'un batısı dışında Irak ile bağlantı konusunun karara bağlanacağı diğer bir yer de güneyde Ürdün-Irak-Suriye üçgeni. Bu bölgeye Ürdün üzerinden çıkarma yapan ÖSO birlikleri Suriye-Irak sınırının en güneyini zayıflayan İŞİD'den aldı. Bu noktada da Suriye ordusu ve müttefikleri Irak sınırına ulaşmak için ÖSO ile çarpışıyor. Bu çatışmalarda ABD uçaklarının Suriye ordusunun müttefiki Şii milisleri saldırması ve ABD özel birliklerinin karada da ÖSO'ya eşlik etmesi, Pentagon'un bu konuya ne kadar önem verdiğinin bir göstergesi. Suriye ordusunun müttefiki Şii paramiliterlerin ABD tarafından havadan defalarca vurulması, üstelik bu güçlerin ÖSO'nun üstüne gitmekte ısrar etmesi sonucunda işler iyice tehlikeli bir hal alacaktı ki Rusya ve ABD işler iyice sarpa sarmadan konuyla ilgili bir anlaşma kotarıverdiler. Buna göre Suriye-

Irak sınırına Suriye ordu birliklerinin ulaşmasına izin verildi. Diğer taraftan Suriye ordusuna bırakılan bu bölge, herhangi bir karayoluna ve sınır kapısına sahip değil. Şam-Bağdat karayolu ve Al-Tanf sınır kapısı ABD-ÖSO denetiminde kalmaya devam edecek. Buna karşılık bu hattın kuzey kırsalı Irak sınırına kadar Suriye ordusuna bırakılacak. Suriye ordusu stratejik Al Tanf kapısını, en azından şimdilik, ÖSO'ya bıraksa da ABD öncülüğündeki bu grupların kuzeye yönelerek Deyr-Zor'a ulaşma ihtimalini devre dışı bırakmış oldu.

RUSYA-YPG GERGINLIĞI

YPG'nin Irak tarafından gelecek herhangi bir Şii milis çıkarmasını engelleyeceklerini duyurması Rusya'yı ciddi anlamda rahatsız etti. Moskova, YPG'yi suçlayacak şekilde "YPG'nin İŞİD ile anlaşmasını Rakka'dan çekilen İŞİD militanlarının Palmira'ya gideceğini" duyurdu. Bu iddia pek gerçekçi olmasa da işin içinde suçlamanın olması, **Rusya'nın YPG'ye karşı sertleşme işaretleri** olarak algılanabilir. Yine Moskova'nın yarı resmi haber sitesi Sputnik'te YPG'yi İŞİD ile eşdeğer tutan haberlerini yapılması da oldukça manidar. Daha önceleri YPG'ye arka çıkar bir konumda olan, Esad ile YPG'yi gelecekteki Suriye için masada uzlaştırmaya çalışan Rusya, YPG'nin iyiden iyiye ABD'nin güdümüne girmesinden ve işleri kendisi açısından ciddi şekilde bozmasından hiç de hoşnut olmaz.

Aynı durum İran için de geçerli. Bu anlamda Rusya ve İran'ın elinde güçlü bir kart var: Türkiye. AKP iktidarının kendisini güvende hissettiği durumda YPG'ye saldırmak için fırsat kolladığı bir gerçek. Dolayısıyla **YPG karşıtı bir ittifakın** gündeme gelmesi, pekala söz konusu olabilir. ABD korumasının bu durumda ne kadar önleyici olacağı da bir hayli soru işaretidir. Gelişmeleri biraz da sahadaki çatışmalar belirleyecektir. Suriye ordusu ve milisler, Palmira üzerinden Deyr Zor'a ilerleyebilirse Irak sınırına ulaşırlar. Ya da Musul'un batısından sınır boyunca güneye ilerleyen Şii milisler, Deyr Zor hizalarından sınırın batısına pekala geçebilirler. Bir ihtimal de ÖSO'nun Ürdün sınırından Deyr Zor'a ilerlemesidir. Diğer taraftan Suriye ordusu ve ÖSO'nun İŞİD karşısındaki ilerleme hızı YPG'nin ilerleme hızından daha düşük. Sınırın Irak tarafındaki milisler ise Deyr Zor hizalarına ulaşsa bile sınırın Suriye tarafına geçmeleri bir hayli zor olacaktır ve hassas dengelere bağlıdır. YPG ise İŞİD Rakka'da direndiği ölçüde aylarca bu şehirde çarpışmak durumundadır. Ama bir kez Rakka'yı ele geçirdiklerinde güçlü YPG

Suriye ordusu, tüm gücüyle ilerlemeye çalışırken İŞİD'in topraklarını tümenden ele geçirip sonra da diğer cihatçıların üzerine yürüyüp total zafer ilan etmenin hesaplarını yapıyor. YPG Rojava sınırlarını mümkün mertebede genişletmeye çalışırken bir yandan AKP Türkiye'ye karşı tetikte olup bir yandan da Suriye ordusu ile gelecekteki çatışmaların hesabını yapıyor.

birliklerinin güçlü ABD desteğiyle Deyr Zor'a ulaşmaları fazla zaman almayacaktır. Diğer taraftan nüfusu tamamen Arap olan Rakka ve Deyr Zor'u alan YPG bu şehirlerde ne yapacak? **YPG Rakka'yı yerel güçlere bırakacağını ilan etmiş durumda. Yani ABD'nin emrindeki ama YPG ile de iyi geçinmek durumunda olan ÖSO benzeri yapılara.** Suriye ordusunun ise bu durum karşısında hızla Palmira üzerinden Deyr-Zor'a ilerlemesi dışında bir seçeneği yok.

ÖZET

Suriye iç savaşı sahasındaki durumu şöyle özetleyebiliriz: İŞİD Suriye'de (ve aslında Irak'ta) hızlı bir çöküşle karşı karşıya. Şimdi soru şu: Çöken İŞİD'in topraklarını en hızlı kim ele geçirecek? Suriye ordusu, tüm gücüyle ilerlemeye çalışırken İŞİD'in topraklarını tümenden ele geçirip sonra da diğer cihatçıların üzerine yürüyüp total zafer ilan etmenin hesaplarını yapıyor. YPG Rojava sınırlarını mümkün mertebede genişletmeye çalışırken bir yandan AKP Türkiye'ye karşı tetikte olup bir yandan da Suriye ordusu ile gelecekteki çatışmaların hesabını yapıyor. ÖSO, Suriye'nin güneyinde Ürdün'den doğru kendisini destekleyen ABD'nin beklentilerini gerçekleştirecek güçte görünmezken cihatçılar İdlip'te birbirlerini yok etmekle meşgul.

Dergimize Nasıl Ulaşabilirsiniz?

Ankara:

İlhan İlhan Kitabevi
(Karanfil Sk. 30/3 Kızılay)

Dost Kitabevi

(Karanfil Sk. No: 11 Kızılay)

Spartaküs Kültür-Sanat

(Karanfil Sk. No: 14/9 Kızılay)

Samsun:

Tutunamayanlar Kitabevi

(Süleymaniye Cd. İlkadım)

İstanbul:

Mephisto Kitabevi - Taksim Şube
(İstiklal Cd. No: 125)

Mephisto Kitabevi - Beşiktaş Şube
(Köyüğü Cd. No: 15)

Mephisto Kitabevi - Kadıköy Şube
(Muvakkithane Cd. No: 5)

Spartaküs Kültür-Sanat
(Serasker Cad. No: 62/4 Kadıköy)

İzmir:

Yakın Kitabevi
(Kıbrıs Şehitleri Cd. 104/A Alsancak)

Denizli:

Spartaküs Kültür-Sanat
(Altıntop Mah. 1601 Sk. No: 7/4)

Trabzon:

Spartaküs Kültür-Sanat
(Kemer kaya Mah. Kunduracılar Cad.
Dedeoğlu Sk. Pustular İşhanı No: 34)

Ra Kitabevi
(Uzun Sk. Saray Çarşısı No: 5)

Antalya:

0506 331 96 40

**OKU
OKUT
ABONE OL**

**TUTUKLU
GAZETECİLERE
ÖZGÜRLÜK!**

GAZETECİLİK SUÇ DEĞİLDİR!